Sammane Tira

หนังสืออ่าน นิทานอีสป

มหาอำมาตย์โท พระยาเมธาธิบดี

เรียบเรียง

องค์การค้าของคุรุสภา

พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

895.913
ม73ห 2499

อำมาตย์โท พระยาเมธาธิบดี

(สาตร สุทธเสถียร)

ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม

วันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๙

SAMNEN TIRA KOMPIMP

หนังสืออ่านนิทานอีสป

มหาอำมาตย์โท พระยาเมธาธิบดี

เรียบเรียง

องค์การค้าของคุรุสภา

พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

มหาอำมาตย์โท พระยาเมธาธิบดี

(สาตร สุทธเสถียร)

ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม

วันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๙

TUDC 06/04/2563

คำนำ

ในการพระราชทานเพลิงศพ พระยาเมธาธิบดี ทวัดมกุฎกษัตริยาราม
ครังน เจ้าภาพขอให้เขียนคำนำหนังสือทระลึกให้ ข้าพเจ้าเป็นญาติ
สนิทคนหนึ่ง เพราะเจ้าคุณเมธาธิบดีเป็นนาผู้มวสาสะยิ่งกว่าญาติส่วน
มาก นับว่านอกจากเป็นญาติแล้ว ยังได้เป็นเพื่อนทคบกันมานานปี
ตงแต่เป็นนักเรียนอยู่ทเมืองอังกฤษด้วยกัน ทงเจ้าคุณและคุณหญิง
อรุณเป็นผู้ทรักใคร่ชอบพอกันมานาน และเป็นผู้ทเอาใจช่วยในความ
เป็นไปของข้าพเจ้าอยู่เสมอ ยังจำได้ว่าแม้ในไม่กบมานในโอกาสหนึ่ง
ซงข้าพเจ้าปฏิบตราชการชนหนึ่ง เจ้าคุณเมธาธิบดีพอใจมากถึงน้ำตา
ตก เป็นโอกาสเดียวทได้เคยเห็นเจ้าคุณผู้มใจแข็งโดยปรกตินนหยาด
น้ำตาออกมาได้ ข้าพเจ้าเวยนรู้สึกอาลัยอยู่ไม่วาย ฉะนนสิ่งใดท
พอจะสนองคุณสนองน้ำใจของเจ้าคุณ คุณหญิง อกทงลูกๆของท่าน
ข้าพเจ้าย่อมเต็มใจทำอย่างไม่มีบัญหา

เจ้าภาพได้เลือกหนังสืออันเป็นผลิตผลของเจ้าคุณเมธาธิบดี มาตพิมพ์
ครังน ๓ เรือง คือนทานอสปเรืองหนึ่ง ปาฐะเรืองประทุษร้ายต่อผู้ร้าย
เรืองหนึ่ง พระพุทธศาสนาเรืองหนึ่ง

นทานอสปคนกรีกเขียนขนไว้เป็นนทานสุภาษต ชาติทางอสดงคต
ได้แปลไปหลายภาษา เช่น อังกฤษ ฝรังเศส ฝรังได้นำนิทานเหล่านี้
แพร่หลายมาทางบูรพทิศ เช่นเมืองเรา เจ้าคุณเมธาธิบดีอาจจะได้
เคยอ่านในระหว่างเล่าเรียนอยู่ในประเทศอังกฤษก็เป็นได้ นทานเหล่านี้
ความจริงมลักษณะละม้ายคล้ายคลึงกันมากกับนทานสุภาษตของมัธยม

TUDC 06/04/2553

ประเทศ เช่น ปญจตนตร และหิโตปเทศ ซึ่งก็อนนกเบนเรื่องทรูจัก
กันมากเหมือนกันในสังเวยนผู้รู้ แต่สังเวยนเช่นว่านยอมจำกัด เหตุ
ฉะนนทานของมัธยมประเทศ แม้จะมีลักษณะใกล้มาทางไทยเรามาก
กว่า ก็หาได้เบนทนยมหรือรู้จักกันแพร่หลายดังเช่นนิทานอีสปของ
เจ้าคุณเมธาธิบดีไม่ ในเวลาปัจจุบันซึ่งนักปราชญ์ได้ศึกษาเทียบเคียง
วรรณคดีตะวันออกกับตะวันตก ก็ได้ความโดยปราศจากข้อควรสงสัย
ได้นลว่า แท้จริงนิทานอีสปนี้ผู้แต่งทเบนกรีกได้เกบความมาจาก
คัมภีร์สกฤตเบนแน่แท้ และเกอบจะชี้ลงไปได้ด้วยซ้ำว่า คัมภีร์
ปญจตนตรนั่นเองเบนต้นเค้าแห่งนิทานอีสป อย่างไรก็ดี หนังสือ
"นิทานอีสป" เรื่องนเบนเรื่องทที่ทำให้เจ้าคุณเมธาธิบดีมีชื่อเสียงใน
บรรณโลกก่อนเรื่องอื่น ๆ เบนการสมควรแล้วทเลือกเรื่องนมาพิมพ์
เรื่องหนึ่ง

เมื่อเจ้าคุณเมธาธิบดีออกจากราชการเมื่อสิ้นรัชกาลทหกแล้วนี้
ได้ปรารภอยู่ว่า ยังมีกำลังกายกำลังใจแข็งแรงแต่ว่างงานอยู่ จึงใช้
เวลาว่างแต่งหรือแปลหนังสือไว้หลายเรื่อง ในจำพวกหนังสือเหล่านี้
เรื่อง "พระพุทธศาสนา" เบนหนังสือทแต่งไว้ดี ได้ค้นคว้าพินจพิเคราะห์
ข้อความทั้งสกสมัยปรสมัย แล้วเขียนลงด้วยโวหารอาจารย์สมัยใหม่
เบนความชัดเจนไม่น่าเบื่อหน่ายเยี่ยงส่วนมากของหนังสือธรรมใน
ภาษาไทย นับเบนเรื่องดีอันหนึ่ง

ส่วน "ปาฐะเรื่องประทุษร้ายต่อผู้ร้าย" นั้น เบนเรื่องแปลมา
จากเรื่องของรอเบอรต เค. อิงเกอรซอลล ซึ่งแสดงเบนปาฐะแล้วพิมพ์
ไว้ในหนังสือของเนติบัณฑิตสภาแห่งรัฐนิวยอรคเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๙๐

เจ้าคุณเมธาเขียนไว้ในปรารภเบื้องต้นแห่งหนังสือของเจ้าคุณว่า เป็น
เรื่องที่ "มีคติน่ารู้ เพราะเต็มไปด้วยวิจารณะอย่างหลักแหลมลึกซึ้ง"
ผู้ที่ได้อ่านหนังสือนี้กพากันเห็นชอบว่า เป็นตัวอย่างอันดีของหนังสือ
แปล สมควรที่จะนำพิมพ์ไว้เป็นที่ระลึกถึงผู้เขียนด้วยอีกเรื่องหนึ่ง
ข้อผลแห่งการกุศลทักษิณานุปทานซึ่งคุณหญิงเมธาธิบดี และ
บรรดาบุตรหลานได้ร่วมกันบำเพ็ญให้เป็นที่ระลึกถึงเจ้าคุณผู้วายชนม์
ไปแล้วนั้น จงรักษาชื่อเสียงเกียรติคุณของเจ้าคุณผู้นั้นให้ยั่งยืนไปนาน
และเป็นเครื่องส่งเสริมให้อนุชนร่วมใจกันดำรงชื่อเสียงของสกุล
สุทธเสถียร ให้สมกันกับชื่อเสียงอันดีของท่านผู้เป็นต้นสกุล ข้าพเจ้า
ผู้หนึ่งซึ่งได้เคยนับถือความซื่อสัตย์สุจริตของต้นสกุลนั้น ย่อมร่วมใจ
ด้วยในแนวทางอันสมศักดิ์.

บ้านถนนเพชรบุรีในพระนคร ฯ

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๑

กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร

มหาอำมาตย์โท พระยาเมธาธิบดี (สาตร สุทธเสถียร)

ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ

(ถ่ายเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๔)

คำอุทิศ

ในการพระราชทานเพลิงศพ พระยาเมธาธิบดี ป.ม., ท.จ.ว. องค์การค้าของครุสภา ได้บริจาคหนังสือนิทานอีสป ซึ่งพระยาเมธาธิบดี เป็นผู้เรียบเรียง สำรวยในงานนี้จำนวนหนึ่ง และเจ้าภาพได้ขอให้กระทรวงศึกษาธิการเขียนคำอุทิศ เพื่อเป็นเกียรติประวัติ แก่พระยาเมธาธิบดีด้วย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับสนองความประสงค์นี้ด้วยความยินดียิ่ง

พระยาเมธาธิบดีเป็นนักการศึกษาโดยแท้ ดังจะเห็นได้จากประวัติการรับราชการของท่าน ซึ่งทางานเกี่ยวกับการศึกษาตลอดมา จนออกรับพระราชทานบำนาญ และหน้าที่การงานของท่านก็อยู่ในตำแหน่งสูง เช่น เคยรับราชการเป็นปลัดทูลฉลองของกระทรวงธรรมการ และตอนปลายของชีวิตราชการของท่านก็ได้รับตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ นอกจากการบริหารงานโดยตำแหน่งในหน้าที่ราชการแล้ว ท่านยังได้จัดแปลและเรียบเรียงหนังสือสำรับสำราญเป็นอันมาก ให้นักเรียนในสมัยนั้นได้ใช้เป็นแบบเรียน และบางเล่ม เช่น หนังสือนิทานอีสปทพมพเป็นสำรวยฉบับนี้ก็ยังคงใช้เป็นแบบเรียนมาตรฐานอยู่

จากประวัติการรับราชการของท่านดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นได้ชัดว่าท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้ร่วมวางรากฐานการศึกษาของประเทศไทยให้เจริญรุดหน้ามาดังที่เราเห็นกันอยู่ในเวลานี้ ปัจจุบันโลกยอมรับว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของมนุษย์ การที่พระยาเมธาธิบดีได้ร่วม

TUDC 06/04/2563

วางรากฐานการศึกษาของประเทศให้เจริญก้าวหน้ามาทั้งในอดีตและปัจจุบัน จึงนับว่าเป็นผู้มีอุปการคุณแก่ชาติในด้านการศึกษาเป็นอันมาก ขอกุศลกรรมที่ท่านได้บำเพ็ญมาตลอดอายุขัย จงบันดาลให้วิญญาณอันผ่องใสของท่านไปสู่สุคติวิสัยในสัมปรายภพ เทอญ.

พลเอก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๘ ธันวาคม ๒๔๘๘

เกิดมาเป็นครู

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เปิดการศึกษาสำหรับทวยราษฎร์ ซึ่งแต่ก่อนใครอยากรู้หนังสือ โดยมากก็เรียนกันตามวัด กุลบุตร กุลธิดาที่ไม่ได้เรียนมีโดยมาก นี่เป็นพระบรมราโชบายข้อ ๑ เพื่อเร่งรัดให้ชาติเจริญรุ่งเรืองเทียมทันกับนานาประเทศ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันนี้เราจึงผ่านพ้นมหาภัยมาเป็นเอกราช

ด้วยความจำเป็นข้อนี้ กระทรวงธรรมการในครั้งกระโน้นเป็นเจ้าหน้าที่จัดการศึกษา ได้แบ่งหน่วยราชการออกเป็นกรม ๆ คือ กรมธรรมการ กรมสังฆการี กรมศึกษาธิการ และกรมราชบัณฑิต

กรมศึกษาธิการได้วางนโยบายเอาวัดเป็นโรงเรียน เพราะวัดมีศาลาการเปรียญอยู่พร้อมที่จะใช้เป็นตัวโรงเรียนได้ โดยมิต้องใช้พระราชทรัพย์จัดสร้างขึ้นใหม่ แต่ส่วนครูที่จะสอนตามแบบใหม่ คือ ครูคน ๑ สอนศิษย์ได้คราวละหลาย ๆ คน และต้องมีความรู้ตามความต้องการให้เหมาะแก่สมัย กระทรวงธรรมการจึงต้องจัดการสร้างสรรค์ครูขึ้น โดยตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ทั่วถานสายสวน ซึ่งเวลานั้นได้จัดเป็นโรงเรียงเด็ก

ด้วยเหตุที่การคมนาคมของโลกติดต่อกันสะดวกเข้า ชาวต่างประเทศก็เข้ามาสู่เมืองไทยมากขึ้น และทางการเมืองเราก็ต้องมีการทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศทางตะวันตกหลายชาติ

โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศส เป็นต้น การศึกษาของเราจึงเพิ่มการเรียนภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสเข้าในหลักสูตร ด้วยเหตุนี้การจัดโรงเรียนผักหัดอาจารย์จึงมี ๒ ประเภท คือ โรงเรียนผักหัดอาจารย์ทางภาษาอังกฤษแผนก ๑ กับโรงเรียนผักหัดอาจารย์ภาษาไทยแผนก ๑

นายสาตร เป็นนักเรียนผักหัดอาจารย์อังกฤษ มีชื่อเดิมว่าเรียนเก่งทั้งทางภาษาและทางวิชาครู เมื่อ ร.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากประพาสประเทศต่าง ๆ ในยุโรป การรับเสด็จในคราวนั้นเป็นการเอิกเกริกอย่างมโหฬาร นายสาตรเป็นผู้อ่านคำกราบบังคมทูลเป็นภาษาอังกฤษ นับว่าเป็นผู้รู้ภาษาอังกฤษเยี่ยมในครั้งนั้น

เมื่อเรียนสำเร็จจากโรงเรียนผักหัดอาจารย์แล้ว ได้ออกรับราชการเป็นครูและได้เขียนตำราวิชาครู เป็นบทเรียนธรรมชาติซึ่งเรียกกันในเวลานั้นว่า บทเรียนด้วยของ ตำราเรียนนี้ได้ให้ประโยชน์แก่ครูสมัยนั้นมาก ทำให้ครูรู้จักใช้กลวิธีสอน ให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนที่เรียนได้ง่าย ด้วยเหตุที่เป็นผู้สนใจในวิชาครู จนถึงแก่เขียนตำราใช้เป็นประโยชน์แก่การสอนได้ กระทรวงธรรมการจึงได้ส่งนายสาตรไปศึกษาวิชาในประเทศอังกฤษ เมื่อนายสาตรไปอยู่ต่างประเทศ รู้ภาษาและขนบธรรมเนียมดีขึ้น จึงได้เข้าเรียนในโรงเรียนผักหัดอาจารย์มีชื่อว่า “ Borough Road ” นักเรียนต่างประเทศของกระทรวงธรรมการโดยมากได้เข้าเรียนในโรงเรียนนี้เกือบทั้งนั้น และด้วยเหตุที่เมืองเราต้องการคนเข้ามาเป็นครูมาก ๆ ตามนโยบายในการจัดการศึกษา

ของชาติในเวลานั้น จึงไม่ต้องการให้นักเรียนได้ปริญญา พอใครเรียนจบวิชาครูก็เรียกตัวเข้ามารับราชการโดยเร็ว และอีกประการหนึ่งทางราชการต้องการให้ครูคน ๑ สอนวิชาได้หลาย ๆ อย่าง เพื่อเร่งการศึกษาให้ทันสมัย นักเรียนครต่างประเทศจึงกลับมาพร้อมด้วยวิชาครกับวิชาพิเศษอย่างอื่นเข้ามาด้วย เฉพาะครูสาตร นอกจากมีความรู้ทางวิชาครู ยังรู้วิชาพิเศษติดตัวมาด้วยถึง ๒ วิชา คือ วิชาเคมี และจิตวิทยา ถึงแก่เชียนตาราเคมเบนครั้งแรก เรียกว่า รสายนศาสตร์ กับตาราจิตวิทยา ซึ่งเรียกว่า อัธยาตมวิทยา ให้เรารู้เบนการเบิดหูเบิดตา ในทางวิทยาศาสตร์มาก่อน นเบนคุณสมบัติของครู คือ ครูได้เรียนความรู้หลาย ๆ อย่าง เพื่อประโยชน์แก่อนุชน ภาษากรู คณนาวิทยากรู และวิทยาศาสตร์กรู ถึงจะไม่รู้อย่างเชี่ยวชาญ แต่เมื่อเกี่ยวข้องกับวิชานน ๆ ครูก็ย่อมเข้าใจ นเบนการแผ่วิชาให้แก่เด็กอีกทอด ๑

ในส่วนวิชาครู เบนวิชาที่ครูสาตรศึกษามาอย่างเชี่ยวชาญ แต่วิชาครูในเมืองอังกฤษเวลานั้น เขาเรียนตามทฤษฎีของแฮร์บาต นักปราชญ์ทางการศึกษาของเยอรมัน กับทฤษฎีของสเปนเซอร์เบนหลัก ทั้งสองหลักนรวมกันเข้าได้ว่า การสอนให้นักเรียนรู้นน เบนข้อสำคัญหลักการสอนน จัดให้ความรู้เข้าสู่จิตใจของเด็กด้วยประสาททั้ง ๕ คือ ทางหู ทางตา ทางฆมรส (ลน) ทางกลน และทางสัมผัส ตรงกับอายตนะ ทางพุทธศาสนา แล้วรวมจัดการสอนออกเบนสองทาง คือ

๑. สอนตั้งแต่ง่าย คือ เหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ เข้ามาสู่ตันเหตุรวมยอดเบนกฎเกณฑ์ ๒. ตั้งแต่ยากไปหาง่าย คือ อธิบายแยกแยะออกไปจน

ผู้เรียนเห็นและเข้าใจ ทั้งสองวิธน ครูที่เรียนมาจากประเทศอังกฤษ
ใช้ประกอบการสอนกันทั้งนั้น ซึ่งผิดกับการสอนทางอเมริกา ซึ่งนิยม
ว่าเป็นวิธีการสอนอย่างใหม่เอี่ยม ซึ่งนักเรียนครูในสมัยรัชกาลที่ ๕
ยังไม่เคยลิ้มรสทางอเมริกาเลย

ด้วยนิสัยเป็นครู ครูสาตรจึงเชื่อความรู้ของตัวเองมาก การ
โต้เถียงก็ใช้เหตุผลตามวิสัยของครูประกอบด้วยเป็นคนพูดจาฉะฉาน
ถ้าในวงความรู้ของท่านแล้ว ท่านพูดได้ดีมาก เมื่อยังเป็นนักเรียนอยู่
ในประเทศอังกฤษ ท่านได้เข้าโต้วาทีในสมาคมนักเรียนอังกฤษ ณ
กรุงลอนดอน ตามหัวข้อเสนอว่า “กินหมากไม่ดี” ครูสาตรเป็นฝ่าย
ค้านว่า “กินหมากดี” ชนะ

ครูสาตรได้เข้ามารับราชการในกระทรวงธรรมการ ในตำแหน่ง
ที่เกี่ยวกับการสอนและการเขียนตำราเรียนด้วยความสามารถของท่าน
ครั้งแรกได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนจรัสชวนะพันธ์ และเลื่อน
สูงขึ้นเป็นลำดับมาจนกระทั่งเป็นพระยาเมธาธิบดีในที่สุดชีวิต

จนเมื่อออกจากราชการรับพระราชทานบำบาญแล้ว ท่านจะพูด
จะจาจะโต้ตอบกับใคร ในสมาคมใด เราจะเห็นได้ว่าท่านใช้วิชาครู
ของท่านเสมอ เมื่อท่านมาถึงแก่กรรมนี้ เราขาดครูสำคัญไปคนหนึ่ง
ข้าพเจ้าเองรู้สึกเสียใจและเสียดายเป็นอันมาก.

พระวรเวทย์พิสิฐ

ระลึกถึงคุณงามความดีของท่านเจ้าคุณเมธาธิบดี

เจ้าคุณเมธาธิบดีเคยเป็นอาจารย์สอนวิชาอัธยาตมวิทยา ซึ่งเรียกเดี๋ยวนี้ว่า วิชาจิตวิทยา ในโรงเรียนผู้หัดอาจารย์ เมื่อครั้ง ๕๐ ปีก่อนมาแล้ว เวลานี้ข้าพเจ้าเคยเป็นศิษย์ของท่านรู้สึกว่าเรียนเข้าใจยาก แม้กระนั้นท่านก็พยายามเขียนเป็นตำราเรียนอธิบายวิชานี้ขึ้นได้เล่มหนึ่ง เรียกว่า "อัธยาตมวิทยา" นี้แสดงว่าท่านเป็นผู้สามารถนำวิชานี้มาเผยแผ่ขึ้นในเมืองไทยเป็นครั้งแรก นอกจากนี้ท่านยังได้นำบทเรียนใหม่ ๆ ในยุโรปสมัยนั้นมาดัดแปลงแก้ไขแต่งเป็นแบบเรียนอีกหลายเล่ม เช่น หนังสือบทเรียนด้วยของ หนังสือวิชาครูว่าด้วยดุลปลน เป็นต้น ทั้งนี้นับว่าเป็นประโยชน์แก่ครูบาอาจารย์และนักเรียนมาก ในโอกาสอันสมควรท่านยังได้ไปแสดงปาฐกถาเรื่องวิชาความรู้อันเกี่ยวกับครูบาอาจารย์จะต้องรู้และปฏิบัติ ณ สามัคยาจารย์สมาคม เมื่อข้าพเจ้ายังรับราชการอยู่ได้บังคับบัญชาของท่านเห็นท่านเป็นผู้เอาใจใส่ในราชการและซื่อสัตย์สุจริตเป็นอย่างดียิ่ง

ขออำนาจกุศลที่ท่านได้บำเพ็ญมา จงดลบันดาลให้วิญญาณของท่านไปสู่สุคติ ในสัมปรายภพนั้น เทอญ

พระชำนาญอนุสาสน์

MAHIDOL SONGKLA M. D.
291 PHRA RAMA IST. STREET
BANGKOK, SIAM

วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖

แจ้งความมายังเจ้าคุณทราบ

หนังสือเล่มนี้ หนังนี้จะมีประโยชน์
สำหรับเจ้าคุณ ขอให้ท่านดู และ พิจารณา
chapter เรื่องการใช้ intelligence
test. และ chapter เรื่อง Interviews.

ครับ ความนับถือ

[signature]

ทูลกระหม่อม สมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช ฯ กรมหลวงสงขลานัครินทร์ ทรงพระกรุณาพระราชทาน พระราชอุปการะแก่มหาอำมาตย์โท พระยาเมธาธิบดี ซึ่งได้นำวิชาอัธยาตมวิทยา เข้ามาเผยแพร่อยู่ในวงการศึกษา เป็นบุคคลแรก

คำชี้แจงของผู้แต่ง

หนังสือนิทานอีสปเล่มนี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระดำรงราชานุภาพ เริ่มเป็นผู้ทรงแนะนำให้ข้าพเจ้าแต่งขึ้น ให้ใช้ภาษาง่าย ๆ และประโยคสั้น ๆ สำหรับเด็กในชั้นมูลศึกษาจะได้ใช้เป็นแบบสอนอ่าน ในเมื่อเรียนแบบเรียนมูลศึกษาจบเล่มแล้ว ธรรมเนียมหนังสือที่เป็นแบบสอนอ่านอย่างดีไม่ว่าจะแต่งขึ้นในภาษาใด ๆ ย่อมเพ่งประโยชน์อยู่สองอย่าง อย่างหนึ่งเพื่อให้มีความรู้ในวิชาหนังสือดีขึ้น เช่นให้อ่านหนังสือคล่อง ให้อ่านถูกระยะวรรคตอน ให้ทั้งผู้อ่านและผู้ฟังเข้าใจความได้ชัดเจน กับให้จำตัวสะกดการันต์และถ้อยคำสำนวนที่ดีได้เป็นต้น อีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นข้อสำคัญยิ่ง และซึ่งครูมักจะละเลยกันเสียมากก็คือเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ปัญญาความคิดที่จะตริตรอง ตามเนื้อเรื่อง ที่ได้อ่าน แล้วให้เห็น ประจักษ์ ขึ้นในใจตนเอง ว่าภาษิตที่ท่านกล่าวไว้ล้วนเป็นของดี และถ้าตนประพฤติตามก็จะได้รับประโยชน์ด้วยกันทุกคนไม่เลือกหน้าว่าผู้ใด ความเพ่งประโยชน์ในข้อสองนี้ ถ้าครูจะปฏิบัติให้สำเร็จได้ดังประสงค์ ก็มีข้อที่จะแนะนำอยู่บ้างคือ เมื่อนักเรียนอ่านบทใดไปแล้ว อย่าให้ครูถือว่าเบนเสร็จธุระของตนแต่เพียงเท่านั้น จงอุตส่าห์ซักถามสะกัดสะแกงให้นักเรียนคิดตอบตามเนื้อเรื่องได้โดยอนุมัติของตนเอง เช่นนิทานเรื่องราชสีห์กับหนู เมื่อปันให้นักเรียนในชั้นอ่านเป็นตอน ๆ จนจบแล้ว ครูควรให้นักเรียนคนหนึ่งลุกขึ้น

เล่าให้ฟังจนตลอดเรื่อง แล้วถามนักเรียนเป็นคน ๆ ไปว่า ราชสีห์ที่ในรูปนั้น หน้าตาเป็นอย่างไร เขี้ยวเล็บเป็นอย่างไร ถ้าเด็กไปพบเข้าตามทางสักตัวหนึ่งจะทำอย่างไร ส่วนหนูนั้นใคร ๆ ก็รู้จัก ที่บ้านใครมีหนูชุมบ้าง หีบไม้หนา ๆ และพื้นกระดานแข็ง ๆ ทำไมหนูจึงทะลุลอดเข้าไปได้ ฟันหนูเป็นอย่างไร ราชสีห์โกรธหนู เมื่อตะครุบหนูไว้ได้แล้วทำไมจึงปล่อยตัวไปเสีย ใจคอราชสีห์เป็นอย่างไร ถ้าราชสีห์ฆ่าหนูเสียในเวลาโกรธ เมื่อมาถึงคราวที่ราชสีห์ติดบ่วงแร้วต้องอับจนเข้าดังนี้ ราชสีห์จะเป็นอย่างไร ใจคอหนูเป็นอย่างไร ดังนี้เป็นต้น

ในที่สุดนี้ข้าพเจ้าถือเป็นโอกาสขอแจ้งว่าพระเดชพระคุณเสด็จในกรมพระที่ได้ออกพระนามมาแล้ว ได้ทรงพระกรุณาแก่ข้าพเจ้าเป็นพิเศษ คือ ได้ทรงเป็นพระธุระช่วยแนะนำตรวจแก้และตัดเติมแบบสอนอ่านเล่มนี้ โดยพระองค์เองทุก ๆ บททุก ๆ ตอนจนตลอดเล่ม พระเดชพระคุณเป็นล้นเกล้า ฯ หาที่สุดมิได้

พระจรัสชวนะพันธ์ (สาตร์)

วันที่ ๒๒ ธันวาคม ร.ศ. ๑๓๐

บัญชีเรื่อง

		หน้า
นิทานที่	๑ เรื่องราชสีห์กับหนู	๑
นิทานที่	๒ เรื่องพ่อกับลูก	๓
นิทานที่	๓ เรื่องลากับจิ้งหรีด	๔
นิทานที่	๔ เรื่องหมาจิ้งจอกกับนกกระสา.....	๕
นิทานที่	๕ เรื่องหมาจิ้งจอกกับแพะ	๗
นิทานที่	๖ เรื่องกากับนกยูง	๘
นิทานที่	๗ เรื่องเด็กจับตักแตน	๑๐
นิทานที่	๘ เรื่องมดงามกับจักจั่น	๑๑
นิทานที่	๙ เรื่องไก่กับพลอย	๑๒
นิทานที่	๑๐ เรื่องกระต่ายกับเต่า	๑๓
นิทานที่	๑๑ เรื่องเทวดากับคนขี้เกียจ	๑๕
นิทานที่	๑๒ เรื่องหมากับเงา	๑๖
นิทานที่	๑๓ เรื่องลูกอ๊อดกับแม่อ๊อด	๑๗
นิทานที่	๑๔ เรื่องชาวนากับงูเห่า	๑๘
นิทานที่	๑๕ เรื่องลาหมาจิ้งจอกกับราชสีห์	๑๙
นิทานที่	๑๖ เรื่องแมลงวันกับไหน้ำมัน	๒๑
นิทานที่	๑๗ เรื่องหมาป่ากับลูกแกะ	๒๒

TUDC 06/04/2563

		หน้า
นิทานที่ ๑๘	เรื่องหมาไล่เนื้ออายุมาก	๒๔
นิทานที่ ๑๙	เรื่องหมาอยู่ในรางหญ้า	๒๖
นิทานที่ ๒๐	เรื่องไก่แจ้กับเหยี่ยว	๒๗
นิทานที่ ๒๑	เรื่องหมาจิ้งจอกหางด้วน	๒๙
นิทานที่ ๒๒	เรื่องลูกแพะกับหมาป่า	๓๑
นิทานที่ ๒๓	เรื่องหมาจิ้งจอกกับเม่น	๓๓
นิทานที่ ๒๔	เรื่องอ่างกับวัว	๓๕
นิทานที่ ๒๕	เรื่องลูกปลับแม่ปู	๓๗
นิทานที่ ๒๖	เรื่องพวกหนูประชุมปรึกษากัน.....	๓๘
นิทานที่ ๒๗	เรื่องนกอินทรีกับหมาจิ้งจอก	๓๙
นิทานที่ ๒๘	เรื่องชาวสวนกับลูก	๔๑
นิทานที่ ๒๙	เรื่องท้องกับตัว	๔๒
นิทานที่ ๓๐	เรื่องเทพารักษ์กับคนตัดไม้	๔๓
นิทานที่ ๓๑	เรื่องนายพรานกับไก่ฟ้า	๔๖
นิทานที่ ๓๒	เรื่องหนู กบ กับเหยี่ยว	๔๗
นิทานที่ ๓๓	เรื่องราชสีห์ชันสูตรลมหายใจ.....	๕๐
นิทานที่ ๓๔	เรื่องกบเลือกนาย	๕๒
นิทานที่ ๓๕	เรื่องยายแก่กับหมอ	๕๕
นิทานที่ ๓๖	เรื่องต้นไทรกับต้นอ้อ	๕๗

หน้า

นิทานที่ ๓๗ เรื่องหมาของขอกกับราชสีห์ ๕๙
นิทานที่ ๓๘ เรื่องแม่เนื่อกับนายพรานป่า ๖๑
นิทานที่ ๓๙ เรื่องหมาดุ ๖๓
นิทานที่ ๔๐ เรื่องพ่อค้าเกลือกับโคต่าง ๖๕
นิทานที่ ๔๑ เรื่องกระต่ายป่ากับกบ ๖๖
นิทานที่ ๔๒ เรื่องกวางกับเสือ ๖๘
นิทานที่ ๔๓ เรื่องลิงกับคนทอดแห ๖๙
นิทานที่ ๔๔ เรื่องคนเลี้ยงแพะกับลูกเสือ ๗๐
นิทานที่ ๔๕ เรื่องคนเลี้ยงววกับวัวหาย ๗๑

TUDC 06/04/2563

นิทานอีสป

นิทานที่ ๑ เรื่องราชสีห์กับหนู

ราชสีห์ตัวหนึ่งนอนหลับอยู่ใต้ต้นไม้ ในเวลานั้น
หนูตัวหนึ่งขึ้นไต่ข้ามตัวราชสีห์ ราชสีห์รู้สึกตัวตื่น
ขึ้น กระโดดตะครุบเอาหนูตัวนั้นไว้ได้ ราชสีห์นึกโกรธ
จะฆ่าหนูตัวนั้นเสีย หนูจึงร้องวิงวอนว่า "ข้าพเจ้า
ขอชีวิตไว้สักครั้งหนึ่งเถิด อย่าเพ่อฆ่าข้าพเจ้าเสียเลย

ถ้าท่านปล่อยข้าพเจ้าไป ข้าพเจ้าจะมิลืมคุณของท่านเลย”
ราชสีห์หัวร่อแล้วว่า “ตัวเองเล็กเท่านี้ เองจะมา
ตอบแทนคุณเราอย่างไรได้” ว่าแล้วก็ปล่อยหนูไป อยู่
มามิช้ามินาน ราชสีห์ตัวนั้นไปติดบ่วงแร้วที่นายพราน
เขาดักไว้ จะดิ้นรนเท่าไรก็ไม่หลุด ราชสีห์สิ้น
ปัญญา ลงร้องครวญคราง ก้องไปทั่งป่า ฝ่ายหนูตัวนั้น
ได้ยินเสียงราชสีห์ร้อง จำได้ จึงวิ่งมาปีนขึ้นไปบนคันแร้ว เอาฟันแทะเชือกขาด ให้ราชสีห์หลุดรอดพ้นจาก
ความตายไปได้ หนูจึงร้องไปแก่ราชสีห์ว่า “แต่เดิม
ท่านก็หัวร่อเยาะข้าพเจ้าว่า เองตัวเล็กเพียงเท่านี้ จะ
แทนคุณท่านอย่างไรได้มาบัดนี้ ข้าพเจ้าก็ได้แทนคุณของ
ท่านซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่และมีกำลังมาก ให้เห็นประจักษ์แก่
ตาท่านอยู่เองแล้ว”

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า แม้แต่ผู้เลวทรามก็อย่าได้
ดูถูก ถ้าเราทำดีแก่เขา เขาอาจจะแทนคุณเราได้

นิทานที่ ๒ เรื่องพ่อกับลูก

ชายแก่คนหนึ่งมีลูกหลายคน ลูกเหล่านั้นทะเลาะกันวุ่นวายอยู่เสมอมิได้ขาด พ่อสั่งสอนเท่าใด ลูกเหล่านั้นก็ไม่เลิกทะเลาะกัน วันหนึ่งพ่อจึงบอกให้ลูกไปหาแขนงไผ่มาคนละสองสามอันตามแต่จะหาได้ เมื่อได้มากพอแล้ว พ่อเอาแขนงไผ่เหล่านั้นมัดรวมกันเข้าเป็นกำเดียว ส่งให้ลูกหักแขนงไผ่ทั้งมัดโดยเต็มกำลังทีละคนๆ ก็ไม่มีใครหักได้สักคนเดียว พ่อจึงแก้มัดแขนงไผ่ แล้วยื่นให้หักแต่คนละอันๆ ลูกก็หักได้ พ่อจึงพูดให้ฟังว่า "นี่แหละลูก ถ้าพวกเจารักกัน พร้อมใจกันช่วยธุระกัน ไม่ว่าในการงานใดๆให้กลมเกลียวเป็นอันเดียวกัน พวกเจาจะมีกำลังมั่นคงเหมือนกับแขนงไผ่ทั้งๆมัด ถึงใครคิดร้ายก็จะทำร้ายแก่พวกเจามิได้ แต่ถ้าเจาทะเลาะวิวาทแตกกันเป็นต่างคนต่างใจแล้วก็จะเช่นเดียวกับแขนงไผ่เป็นอันๆ ใครเขาจะทำร้าย ทำไปทีละคนๆก็จะหมดพวกเจาทุกคนในไม่ช้านานเท่าใด"

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ความรักใคร่ช่วยเหลือกันและกัน ไม่วิวาทกัน ย่อมเป็นกำลังด้วยกันทุกคน

นิทานที่ ๓ เรื่องลากับจิงหรีด

ลาใจ่ตัวหนึ่งกินหญ้าอยู่ที่ชายป่า ได้ยินเสียงจิงหรีดร้องเพราะจับใจ อยากจะใคร่ร้องได้บ้าง จึงไปถามจิงหรีดว่า "เจ้ากินอะไรจึงร้องได้เสียงเพราะอย่างนี้" จิงหรีดบอกว่า "เรากินน้ำค้าง" ลาได้ยินดังนั้นก็อดหญ้าอดน้ำแต่วันนั้นมา ตงหน้าแต่เที่ยวเลียน้ำค้างกินตามใบหญ้าใบไม้ ในไม่ช้าก็ตาย

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า สิ่งไรที่ผิดวิสัยของตนไปทำเข้าอาจจะให้โทษ

นิทานที่ ๔ เรื่องหมาจิ้งจอกกับนกกระสา

หมาจิ้งจอกตัวหนึ่งก้างปลาติดคอ จึงไปว่าจ้างนก
กระสาให้ช่วยเอาจะงอยปากล้วงลงไปคาบเอาก้างปลาออก
จากคอ เมื่อนกกระสาคาบเอาก้างปลาขึ้นมาได้แล้ว จึง
ทวงค่าจ้างฝ่ายข้างหมาจิ้งจอกกลับทำเป็นโกรธขบเขี้ยว
เคี้ยวฟันคำรามว่า “ชะชะเอ็งนี่กำเริบนักทีเดียว เมื่อ
จะงอยปากเอ็งเข้าไปอยู่ในคอของข้า ถ้าข้างบเอ็งก็ตาย

เปล่า ที่ปล่อยให้เอ็งเอาปากออกมาได้เช่นนี้ คุณของข้ายังไม่เป็นค่าจ้างพอแล้วหรือ” นกกระสาก็ไม่รู้จะเอาค่าจ้างอย่างไร แก่หมาจึงจอก

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ผู้มีกำลังน้อยทำคุณแก่คนพาลนั้น ยากที่จะให้คนพาลรู้สึกคุณ

นิทานที่ ๕ เรื่องหมาจิ้งจอกกับแพะ

หมาจิ้งจอกตัวหนึ่งตกลงไปในบ่อลึก จะพยายามตะเกียกตะกายสักเท่าใด ก็ขึ้นไม่ได้ เมื่อจนปัญญาก็เกาะข้างบ่อนิ่งอยู่ แต่พอไม่ให้จมน้ำตาย ขณะนั้นมีแพะตัวหนึ่งกระหายน้ำเดินมาที่ปากบ่อ เห็นหมาจิ้งจอกลงไปอยู่ในบ่อนั้น จึงร้องถามหมาจิ้งจอกลงไปว่าน้ำลึกหรือตื้น รสจืดสนิทดีหรือกร่อยเค็มเป็นอย่างไร หมาจิ้งจอกได้ฟังดังนั้นก็ดีใจ หมายจะลวงแพะเอาตัวรอด จึงร้องตอบขึ้นมาว่า “ลงมาเถิดเวียน้ำในนี้จืดเย็นดีนัก ลงมากินอาบเล่นด้วยกันให้สบายใจเถิด” แพะไม่รู้เท่าหมาจิ้งจอกก็กระโจนลงไปในทันที หาได้ตริตรองเสียก่อนไม่ หมาจิ้งจอกได้ช่อง ก็เหยียบเขาแพะ กระโดดขึ้นผึงได้ แล้วชะโงกลงไปพูดแก่แพะว่า “ถ้าเจ้ามีความคิดมากเท่ากับเส้นเคราที่ใต้คางของเจ้าแล้ว ไหนเลยเจ้าจะใจเร็วด่วนได้เสียท่วงทีแก่เราถึงเพียงนี้ ที่ถูกเจ้าจะต้องคิดให้ดีเสียก่อน แล้วจึงค่อยกระโดดลงไปไม่ใช่หรือ”

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การงานใดๆ ถ้าเราใจเร็วด่วนได้ ไม่คิดให้รอบคอบเสียก่อนแล้วจึงทำลงไป ฉวยพลาดท่าก็จะเสียหายและได้ความอับอายมาก

นิทานที่ ๖ เรื่องกากับนกยูง

กาตัวหนึ่งนึกอยากจะให้วิเศษยิ่งกว่าเพื่อนกาด้วยกัน จึงไปเที่ยวเก็บเอาขนหางและขนหงอนนกยูงที่ร่วงหล่นอยู่ตามป่า มาแทรกแซมขนของตัว แล้วละฝูงกาไปทำเดินกรีดกรายและเล่มอยู่ข้างๆฝูงนกยูง เมื่อนกยูงเห็นจำได้ว่าไม่ใช่พวกของตนก็ช่วยกันจิกตีขับไล่ให้ออกไปเสียจากฝูง กาได้ความเจ็บปวดเป็นอันมาก จะทนอยู่ต่อไปอีกมิได้ จึงบินหนีลัดลอดไปแอบถอนขนนกยูงทิ้ง

เสียในบ่า แล้วกลับไปเข้าฝูงของตัวอย่างเดิม ฝ่ายเพื่อนกาที่เคยเห็นกาตัวนั้นติดขนนกยูง เมื่อได้เห็นกาเย่อหยิ่งตัวนั้นกลับคนมาอยู่ในฝูงอีก ก็ช่วยกันจิกตีขับไล่ไม่ให้เข้าพวก แล้วกาตัวหนึ่งจึงร้องไปว่า "ถ้าเจ้าไม่ใฝ่สูงให้เกินศักดิ์และชาติกำเนิดของเจ้าแล้ว ไหนเลยเจ้าจะได้รับทั้งความลำบากจากผู้ที่สูงกว่าเจ้า และทั้งความเกลียดชังจากพวกเราผู้เสมอกับตัวเจ้า"

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การเย่อหยิ่งจองหองและอวดดี เป็นโทษไม่ว่าที่ไหน

นิทานที ๗ เรื่องเด็กจับตักแตน

เด็กคนหนึ่งเที่ยวจับตักแตนเล่นอยู่ ตามสนามหญ้า
แต่เช้าเมื่อเวลาน้ำค้างยังไม่ทันแห้ง จับมาสักชั่วโมง
เศษๆ ก็ได้ตักแตนเป็นอันมาก ครั้นสายขึ้น แมลงบ่อง
ตัวหนึ่งออกหากิน เด็กเห็นสำคัญว่าเป็นตักแตน จึงเอื้อม
มือออกไปจะจับ แมลงบ่องเห็นดังนั้นก็ขยายเหล็กไนออก
แล้วร้องว่า “เฮ้ยอย่าซุกซนเจ้าเด็กน้อย ถ้าถูกตัวข้าเข้า
มิใช่เจ้าจะได้ตัวข้าเมื่อไร ถึงตักแตนที่เจ้าได้ไว้มากแล้ว
นั่นก็จะพลอยศูนย์ไปด้วย”

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ทำสิ่งใด อย่าได้ระราน
นัก จงเห็นแก่หน้าผู้อื่นเขาบ้าง ถ้าระรานมากไป ก็
อาจจะเสียประโยชน์ของตนได้

นิทานที่ ๘ เรื่องมดง่ามกับจักจั่น

เช้าวันหนึ่งในฤดูฝน แต่แดดออกจัดดี มดง่าม
พวกหนึ่งจึงช่วยกันขนเมล็ดข้าว ที่หาไว้ได้ในฤดูร้อน
ออกตากแดด ขณะนั้นมีจักจั่นผอมเดินโซเซผ่านมาเห็น
เขาจึงแวะเข้าไปหามดแล้วพูดว่า "ข้าพเจ้าอดอาหารมา
หลายเวลาแล้ว หิวเต็มทน ขอทานข้าวให้ข้าพเจ้ากินสัก
เมล็ดสองเมล็ดพอรอดตาย จะได้หรือไม่" มดถามว่า
"ก่อนในฤดูร้อนซึ่งเป็นหน้าเกี่ยวข้าว มีอาหารอุดม ท่านไป
ทำอะไรเสีย จึงไม่หาอาหารเก็บเอาไว้เล่า" จักจั่นตอบ
ว่า "ข้าพเจ้าหาเวลาว่างไม่ได้ เพราะฤดูแล้งเที่ยว
ร้องเพลงเล่นเพลินไปวันยังค่ำๆ จนสิ้นฤดู ครั้นถึงฤดู
ฝนตก ข้าวก็งอกเสียหมดแล้ว" มดจึงเยาะให้ว่า "อ้าว ดี
แล้วละเป็นไร ถ้าท่านร้องเพลงเพลินไปในฤดูร้อนทำไม
จึงไม่หัดรำในฤดูฝนเล่า"

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ขณะที่ยังดีๆอยู่ ถ้าเรา
ไม่อุตส่าห์ทำการงานหาสมบัติเอาไว้แล้ว ในเมื่อถึงเวลา
เจ็บไข้ได้ยาก เราก็จะได้ความลำบากยากแค้นเป็นอย่างยิ่ง

นิทานที่ ๙ เรื่องไก่กับพลอย

ไก่แจ้ตัวหนึ่ง ขณะที่คุ้ยเขี่ยดินหาอาหาร ไปพบพลอยเม็ดหนึ่ง งามดีมีค่ามาก จึงพูดเปรยๆ ขึ้นว่า "ถ้าเจ้าของของเจ้ามาพบเจ้าเช่นนี้ เขาคงเก็บเจ้าไปฝังไว้ในหัวแหวนตามเดิม นี่เจ้าไม่มีประโยชน์อะไรแก่เราสู้แต่ข้าวสุกข้าวสารเม็ดเดียวก็ไม่ได้" ว่าแล้วก็คุ้ยเขี่ยเลยไปในแปลงอื่นๆ

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ของที่ดีย่อมมีประโยชน์แต่แก่ผู้ที่รู้จักใช้

นิทานที่ ๑๐ เรื่องกระต่ายกับเต่า

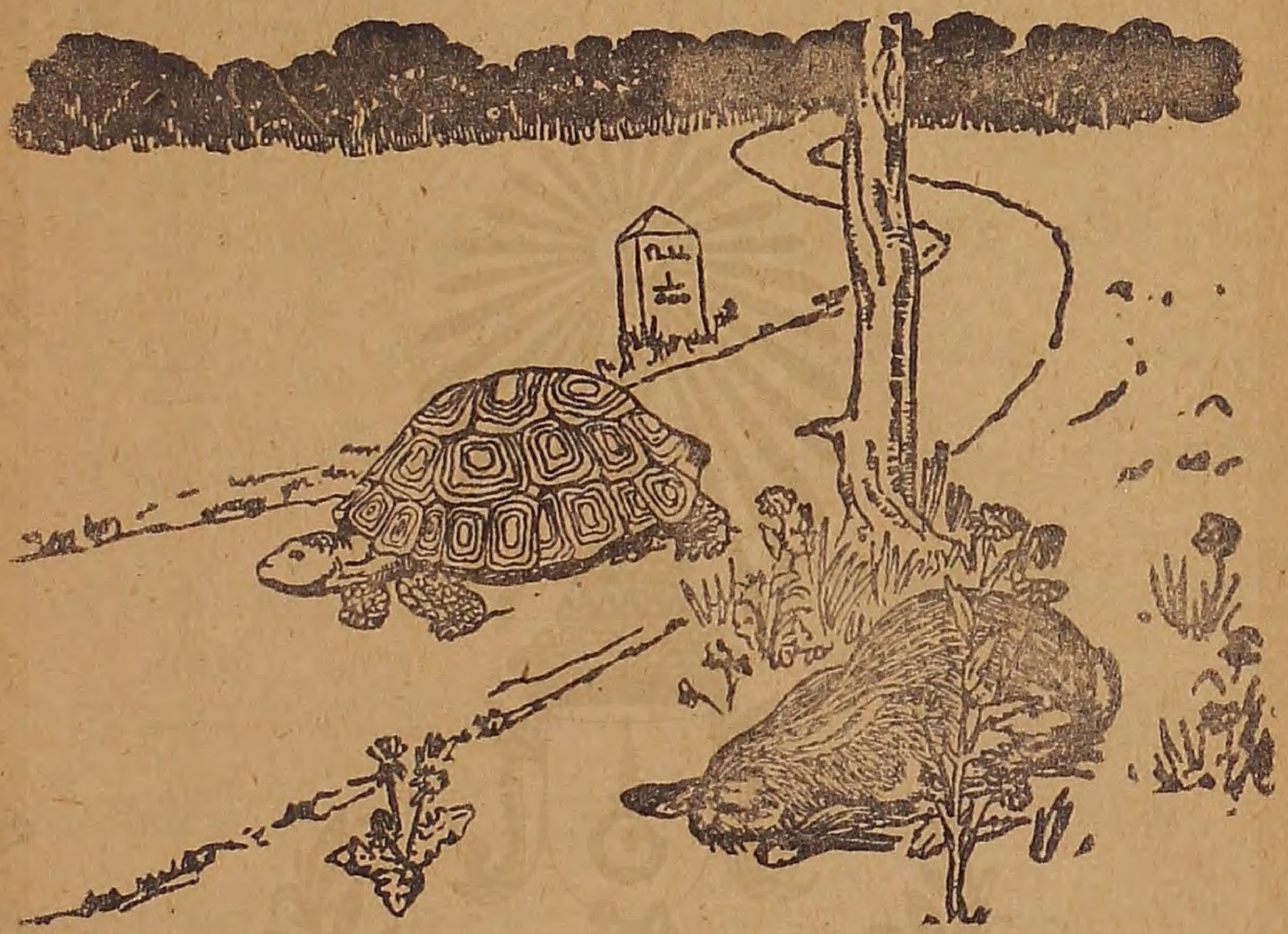

กระต่ายตัวหนึ่งเห็นเต่าคลานมา ก็หัวร่อเยาะว่า เต่าขาสั้นเดินช้า เต่าจึงตอบไปว่า “ถึงท่านจะวิ่งเร็วราวกะลมพัด และขาเราจะสั้นกว่าขาของท่านก็จริงอยู่ แต่เราอยากจะลองดี เดินแข่งกับท่าน ท่านจะว่ากระไร” กระต่ายได้ยินเต่าท้าดังนั้น ก็นึกกระหยิ่มใจตกลงจะวิ่งแข่งด้วย จึงพร้อมกันไปหาหมาจิ้งจอก บอกความที่ตกลงกันแล้วก็ตั้งให้หมาจิ้งจอกเป็นผู้เลือกทางที่จะแข่ง

และให้เป็นผู้ตัดสินอยู่ปลายทางด้วย เมื่อถึงวันนัดสัตว์ทั้งสองก็มาตั้งต้นแข่งในที่ที่หมายจึงจอกชิให้ เต่าเมื่อตั้งต้นออกเดิน ก็กมหน้าคลานลัดตัดตรงไปทีละน้อย ๆ จนถึงที่สุด ฝ่ายกระต่ายถือดีในฝีเท้าของตัวว่าวิ่งได้เร็วกว่าเต่า ก็ชะล่าใจ หยุดนอนเสียไม่ออกวิ่ง ครันตนชื่นตกใจกลัวว่าจะไล่เต่าไม่ทัน จึงรีบกระโจนไปโดยเร็ว ก็พบเต่าไปถึงก่อนเสียแล้ว

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า อย่าได้ประมาทหมิ่นผู้ที่ตัวเห็นว่าเลวทรามกว่าตัว เมื่อประมาทพลาดลงแล้วอายเขา

นิทานที่ ๑๑ เรื่องเทวดากับคนขับเกวียน

ชายผู้หนึ่งขับเกวียนไปในป่า ลูกล้อเกวียนตกหล่ม
ลึก ควายลากไปไม่ไหว ชายผู้นั้นกลัวจะมีค่าอยู่กลาง
ทาง จึงบนบานขอให้เทพดาช่วย ในขณะนั้นเทวดาที่
เป็นเจ้าป่าลงมาบอกแก่ชายผู้นั้นว่า "จะยืนดูอยู่ทำไมอีก
เล่า จงเอาบ่าแบกลูกล้อเข้า แล้วเฆี่ยนควายให้เดิน
ลูกล้อก็จะเคลื่อนที่ขึ้นจากหล่มได้ การที่ร้องไห้ควายไป
เลี้ยก่อนยังไม่ทันจะได้ลองกำลังของตนเองให้เต็มฝีมือ
ดังนี้ จะให้ใครเขามีแก่ใจช่วยเจ้าได้"

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การหมายพึ่งตัวเองดี
กว่าพึ่งผู้อื่น

นิทานที่ ๑๒ เรื่องหมากับเงา

หมาตัวหนึ่งลักเนื้อวัวที่ตลาดวิ่งข้ามสะพานมา ขณะเมื่ออยู่บนสะพานนั้น หมาแลลงไปในน้ำเห็นเงาของตัวเองและเงาก้อนเนื้อโตขนกว่าชิ้นที่คาบมาอีกเท่าตัว จึงทิ้งชิ้นเนื้อในปากเสีย ด้วยหมายว่าจะแย่งเอาเนื้อชิ้นใหญ่จากหมาที่แลเห็นอยู่ในน้ำ เมื่อทิ้งก้อนเนื้อลงในน้ำแล้ว ทั้งเนื้อทั้งเงาก็จมน้ำหายไปในทันที ตกลงหมาโง่ตัวนั้นเสียทั้งเนื้อของตน และเนื้อที่ตนอยากจะได้

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า โลภนัก มักลาภหาย

นิทานที่ ๑๓ เรื่องลูกอ้นกับแม่อ้น

อ้นตัวหนึ่งตาบอดมาแต่กำเนิด วันหนึ่งมันอวดกับแม่ของมันว่า “แม่แม่ ฉันแลเห็นแล้วแม่” แม่อยากจะใคร่ทดลองดูให้เห็นจริง จึงไปคาบเอากำยานมาวางไว้ต่อหน้าสองสามก้อน แล้วถามลูกว่า “นี่อะไร” ลูกอ้นตอบว่า “ก้อนกรวด” แม่อ้นได้ฟังดังนั้น จึงบอกกับลูกว่า “เจ้าไม่ใช่แต่ตาบอดอย่างเดียวซ้ำจมูกก็ดมอะไรไม่รู้สึกกลิ่นด้วย”

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ถ้าอวดดีนักความโง่ของตนก็จะปรากฏออกมาให้เขาเห็นไม่รู้จักสิ้นสุด

นิทานที ๑๔ เรื่องชาวนากับงูเห่า

วันหนึ่งในฤดูหนาว ชาวนาออกไปพบงูเห่านอน
ตัวแข็งอยู่บนคันนา ด้วยความหนาวทำให้เป็นเหน็บชาไป
ทั่วทั้งตัว ชาวนาผู้นั้นนึกสมเพช อยากจะใคร่ช่วยชีวิต
ไว้ จึงจับงูอุ้มมา เมื่องูเห่าได้ไอตัวคนอบอุ่นเช่นนั้น
ไม่สู้ช้านานนัก ก็ค่อยๆกระดิกตัวขึ้นได้ทีละน้อยๆ
จนแข็งแรงดีอย่างเดิม แล้วก็เห่าพ่อๆ และกัดชาวนา
เข้าที่แขนเป็นแผลลึก พิษร้ายแล่นซึมซาบเข้าไปโดยรวดเร็ว
ในไม่ช้าก็ลงนอนตายอยู่ในที่นั้นเอง แต่เมื่อจะขาดใจ
ชาวนาผู้นั้นร้องขึ้นว่า “ท่าคุณแก่สัตว์ร้ายนี่ให้ได้โทษ
เช่นนี้แลหนอ”

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า วิสัยพาลแล้ว ย่อมไม่รู้
จักที่จะกตัญญูต่อผู้ใด

นิทานที ๑๕ เรื่องลาหมาจิ้งจอกกับราชสีห์

ลากับหมาจิ้งจอกสบถเป็นเกลอกันว่า ถึงจะตกทุกข์ได้ยาก หรือได้ความคับแค้นอย่างไรๆก็จะไม่ละทิ้งกัน วันหนึ่งสัตว์ทั้งสองนี้พากันไปหากินในป่า เผอิญไปพบราชสีห์เดินมาแต่ไกล จะหลบหนีอย่างไรก็ไม่ทัน หมาจิ้งจอกรู้ว่าอันตรายจะมาถึงตัว จึงรีบวิ่งไปหาราชสีห์ แล้วบอกแก่ราชสีห์ว่า จะรับอาสาหาลาให้กินสักตัวหนึ่ง แต่ขออย่าให้ราชสีห์ทำร้ายแก่ตัวเลย ราชสีห์

รู้เท่าหมาจึงจอดจึงแกล้งรับว่า ถ้าคิดอ่านลวงลามาให้
ได้แล้ว จะปล่อยหมาจึงจอกไป หมาจึงจอกก็ดีใจวิ่งไป
พูดแก่ลาว่า ราชสีห์จะไม่ทำอันตรายแก่ตนทั้งสอง แล้ว
ก็ลวงลาให้เดินไปจนตกลงในหล่มลึก เมื่อหมาจึงจอก
เห็นลาติดหล่มแล้ว ก็วิ่งกลับมาแจ้งความแก่ราชสีห์ว่า
"ข้าพเจ้าลวงลาไปติดหล่มอยู่แล้ว เชิญท่านไปกินลาเถิด"
ราชสีห์ก็จับหมาจึงจอกกินเสียในทันใด แล้วจึงค่อย ๆ
เดินไปกัดลากินเมื่อภายหลัง

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า เพื่อนที่ไม่ซื่อตรงต่อ
เพื่อนย่อมมีความอันตรายมาถึงตน

นิทานที่ ๑๖ เรื่องแมลงวันกับไหน้ำผึ้ง

หญิงคนหนึ่งทำไหน้ำผึ้งหกราดอยู่บนพื้นเรือน แมลงวันได้กลิ่นน้ำผึ้งก็พากันบินมาจับกินอยู่ในที่ที่หก ขณะเมื่อกินเพลินอยู่นั้น น้ำผึ้งติดขาติดปีกเกรอะกรัง จนกระพือไม่ออกในไม่ช้าตัวก็คลุกกลิ้งอยู่ในน้ำผึ้ง นอนอัดใจตายอยู่เป็นแถว ๆ ในเมื่อจวนจะตาย มันร้องบอกกันว่า "เรานี่เป็นสัตว์โง่เขลามาก มาเสียชีวิตครั้งนี้ก็เพราะเห็นแก่ความอร่อยเท่านั้นเอง"

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การที่หลงเพลิดเพลินในความสุขเกินไปย่อมทำให้เกิดทุกข์

นิทานที่ ๑๗ เรื่องหมาป่ากับลูกแกะ

ขณะเมื่อหมาป่ากำลังกินน้ำอยู่ที่ต้นลำธารแห่งหนึ่ง แลเห็นลูกแกะเดินท่องน้ำมาแต่ไกล หมาป่าตั้งใจว่าจะจับกินเสีย แต่เมื่อจะกิน คิดว่าจะต้องทำให้ลูกแกะเห็นความชอบธรรมของตนเสียก่อน เมื่อคิดดังนั้นแล้ว ก็ตรงเข้าไปด่าลูกแกะว่า “เอ็งนี่ชาติชั่ว เอ็งถือดีอย่างไร จึงมากวนน้ำกินของข้าให้ขุ่นเป็นตมไปดังนี้” ลูกแกะตกใจ ร้องตอบไปโดยซื่อว่า “ท่านจะว่าข้าพเจ้ากวนน้ำ

กิน ของ ท่าน ให้ ชุ่น อย่าง ไร ถูก เพราะ น้ำ ใน ลำ ธาร นี้ ไหล จาก ท่าน มา ยัง ข้าพเจ้า หา ได้ ไหล จาก ข้าพเจ้า ไป ยัง ท่าน ไม่" หมาป่า ก็ แกล้ง หา ความ ต่อ ไป ว่า "เอา เถิด ถึง เอ็ง จะ ไม่ ได้ ทำ น้ำ ชุ่น วัน นี้ เมื่อ ปี กลาย นี้ เอ็ง ก็ ได้ ด่า ว่า ข้า นัก หนา" ลูก แกะ ตัว สั่น ร้อง ตอบ ไป ว่า "พุทโธ่ เอ๋ย เมื่อ ปี กลาย นี้ ข้าพเจ้า ก็ ยัง ไม่ ได้ เกิด มา เห็น เดือน เห็น ตะวัน เลย" หมาป่า ตอบ ว่า "เอา เถอะ น่ะ ถึง เอ็ง ไม่ ได้ ด่า ข้า พ่อ ของ เอ็ง ก็ ด่า ข้า เอ็ง มี ความ ผิด เหมือน กัน จะ มา ต่อ ล้อ ต่อ เถียง กัน ไป ทำ ไม" ว่า แล้ว ก็ ตะครุบ ลูก แกะ กิน เป็น อาหาร

* * *

นิทาน เรื่อง นี้ สอน ให้ รู้ ว่า วิสัย พาล ย่อม หา เหตุ ที่ จะ พาล ผู้ ไม่ มี ความ ผิด ให้ จง ได้

นิทานที่ ๑๔ เรื่องหมาไล่เนื้ออายุมาก

ยังมีหมาไล่เนื้อตัวหนึ่ง เมื่อหนุ่มๆอยู่มีกำลังมาก
และเคยไล่ต้อนเนื้อตามเชิงเขาให้เจ้าของเสมอมา ครั้น
ต่อมาหมาตัวนั้นแก่ลง กำลังก็ถอยอ่อนเพลียอยู่มา
วันหนึ่ง เจ้าของพาหมาตัวนี้ออกไปไล่หมูบ่าที่ในบ่า พอ
ฉวยคอหมูได้เขยวกหักผงจมอยู่ในเนื้อ หมูหนีรอดไป
ได้ เจ้าของมาทันเข้า มีความโกรธเอาตามหอกเข้า
ทุบตีหมาแก่จึงร้องขึ้นว่า “ท่านจะมีน้ำใจสงสารข้าพเจ้า

บ้างเป็นไร ที่หมูรอดพ้นไปได้ทั้งนี้ ใช่ว่าข้าพเจ้าจะแกล้งปล่อยเสียนั้นหามิได้ ที่แท้ก็ด้วยข้าพเจ้าแก่ตัวลงพ้นจึงทานแรงหมูไม่ได้ ขอท่านได้นึกถึงความหลังบ้าง”

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ผู้ใหญ่ แม้จะลงโทษผู้น้อย อย่าถือแต่เพียงเท่าที่ตาเห็นเป็นประมาณ ควรจะพิเคราะห์เหตุผลให้เห็นความจริงเสียก่อน จึงค่อยทำลงไป

นิทานที ๑๙ เรื่องหมาอยู่ในรางหญ้า

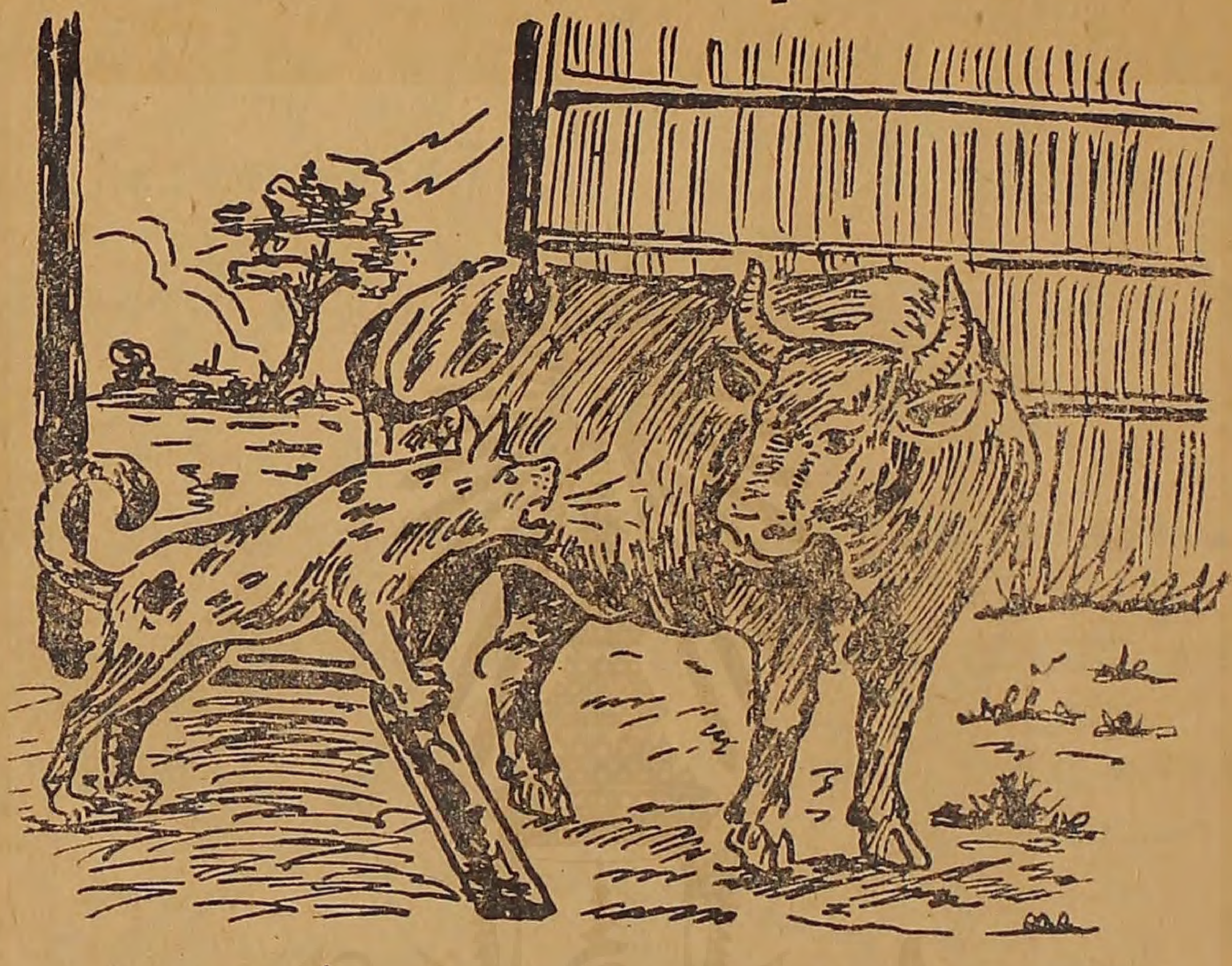

หมาตัวหนึ่งลงไปนอนอยู่ในรางหญ้าของวัว ครั้นวัวเข้ามาในโรงจะกินหญ้า หมาตัวนนก็ลุกขึ้นไล่งับ ขับไล่ไม่ให้วัวเข้าไปใกล้ราง วันกแคนจึงพูดขึ้นว่า “ตูเถิดตัวมันเองก็ไม่กินหญ้า แล้วมันยังหวงห้ามไม่ให้ผู้ที่กินหญ้าเข้าไปกินด้วย”

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การเห็นแต่แก่ได้ไม่รู้จักประโยชน์ที่จะมีแก่ตัวหรือไม่นั้น ย่อมเป็นการที่ผู้อื่นเขาติเตียน

นิทานที ๒๐ เรื่องไก่แจ้กับเหยี่ยว

ไก่แจ้สองตัว ต่างเถียงกันด้วยแดนหากิน ตัวหนึ่ง
ต้องการจะหากินในลานบ้านแต่ลำพัง ไม่ให้มีใครเข้ามา
แย่ง อีกตัวหนึ่งไม่ยอม จึงเกิดต่อกันขึ้น ในมิช้ามินาน
ตัวที่ไม่ยอมถูกคมเดือยเข้าที่หน้า เป็นแผลลึก จะขันสู้
อยู่ต่อไปอีกมิได้ ก็จำต้องวิ่งหนีไปซุกซ่อนอยู่ที่มุม
กำแพง ตัวที่ชนะ เมื่อเห็นดังนั้น ก็มีใจกำเริบบินขึ้นไป

กระพือปีกไก่งคอชันเยียอยู่บนกำแพง ทันใดนั้น เหยี่ยวตัวหนึ่งกำลังหิว บินผ่านมาเห็นเข้า ก็เฉียวเอาไก่ตัวนั้นไปกิน ไก่ตัวที่แพ้เมื่อออกมาจากที่ซ่อน ไม่แลเห็นตัวชนะก็เที่ยวคุ้ยเขี่ยหากินในลานบ้านแต่ลำพังได้ตามสบาย

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า เมื่อทำการอะไรได้สมหมายแล้ว อย่ากำเริบ ถ้ากำเริบนักมักมีภัยมาถึงตัวในภายหลัง

นิทานที่ ๒๑ เรื่องหมาจิ้งจอกหางด้วน

หมาจิ้งจอกตัวหนึ่ง ไปเที่ยวลักไก่ชาวบ้านหางไปติดกับที่เขาวางไว้สำหรับดัก หมาจิ้งจอกก็ดิ้นรนจนหางขาดตัวรอดไปได้ ขณะเมื่อเดินกลับไปที่อยู่ หมาหวนระลึกถึงที่ตัวหางด้วน ก็นึกละอาย กลับเห็นว่าถ้าตายเสียเมื่อติดกับยังจะดีกว่าอยู่ แต่เมื่อจำจะต้องมีชีวิตอยู่ดังนี้ก็จำจะต้องหาเพื่อนที่หางด้วนอย่างเดียวกันให้มาก ๆ ความอดสูนั้นจึงจะลดหย่อนลง คิดแล้วจึงเรียกบรรดาเพื่อนหมาจิ้งจอกมารวมกันอยู่ในที่แห่งหนึ่ง แล้วประกาศ

ว่า "นี่แน่ะท่านทั้งหลาย เรามีเรื่องสำคัญที่จะเล่าให้ท่านฟัง หางนั้นเป็นของรุงรังน่าเกลียดน่าชังมาก ซ้ำจะใช้ประโยชน์อะไรก็ไม่ได้ เมื่อเราตรองเห็นดังนี้ จึงไปตัดเสีย ทำให้เดินคล่องแคล่วประเปรียว แลดูรูปโฉมงดงามขึ้นอีกเป็นอันมาก เรามานึก ๆ ดูก็ประหลาดใจว่าหมาจิ้งจอกจำพวกเราก็มีมานานแล้ว เหตุไรจึงไม่มีใครนึกสะดุดใจขึ้นบ้างว่าหางเป็นของรุงรังและน่าเกลียด นี่เป็นเคราะห์ดีของท่านทั้งหลายนักหนา ที่เรามาคิดเห็นขึ้นได้ก่อน ถ้าพวกท่านทั้งหลายอยากจะได้ความสุขอย่างเราบ้าง ก็จงพากันไปตัดหางเสียให้หมดทุก ๆ ตัว" พอหมาจิ้งจอกหางด้วนพูดขาดคำลง หมาจิ้งจอกตัวหนึ่งได้รู้เรื่องที่หางหมาตัวนั้นไปติดกับ จึงเล่าเรื่องที่จริงให้ฝูงหมาจิ้งจอกทราบทั่วกัน แล้วเลยเย้ยว่า "หางของเจ้าเจ้าทำให้งอกออกมาเสียอย่างเดิมให้ได้ก่อนเถิด อย่ามาสอนให้เราไปตัดลุ่นตามอย่างเจ้าเลย"

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า จะเอาความชั่วของตัวไปหลอกเพื่อนว่าเป็นความดีนั้น เขารู้ทันก็จะกลับขายหน้าเสียยิ่งกว่าบอกเขาเสียตามจริง

นิทานที่ ๒๒ เรื่องลูกแพะกับหมาป่า

ลูกแพะตัวหนึ่งเดินไปเที่ยวหากินแต่ลำพัง ไปพบหมาป่าเข้าที่กลางทาง หมาป่าจึงออกไล่กวดจะจับกินเสีย เมื่อลูกแพะเห็นจวนตัวจะวิ่งหนีไปไหนไม่พ้น และจะหาที่พึ่งที่ไหนก็ไม่ได้อีกแล้ว จึงแกล้งทำเป็นใจดี แข็งใจร้องไปแก่หมาป่าว่า “นี่แน่ะ ท่านไหน ๆ ข้าพเจ้าก็จะหนีไม่พ้น จำจะต้องเป็นเหยื่อของท่านอยู่แล้ว ข้าพเจ้าจะขอพึ่งเสียงปี่ให้เพราะจับใจสักหน่อยเถิด” หมาป่าได้

พังดังนนกตามใจ ฉวยปไดแลวลุกขนนั่งยองๆเบ่าให้
พงอยู่ที่ข้างก้อนหิน ส่วนลูกแพะก็ลุกขึ้นเต้นสองขาให้
เขากับเสียงปี่ ทันใดนนหมาไล่เนื้อตัวหนึ่งอย่างไกล ได้
ยินเสียงวงมาดูพบหมาบ้าเขาก็ไล่กวดไป ขณะเมื่อ
หมาบ้าจะวิ่งหนีหมาบ้าร้องไปแก่ลูกแพะว่า “สมควรแล้ว
ที่เราจะต้องวิ่งหนี เพราะเราก็เป็นแต่เพียงหมาบ้าผู้ม
หน้าที่จะเห่าหอน และจับสัตว์กินเท่านน แลวยังจะ
เผยอหน้ามาเบ่าปี่กับเขาด้วย”

* * *

นิทานเรื่องนสอนให้รู้ว่า การหมกมุ่นเอาเป็นธุระ
ในสิ่งซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของตนจะต้องกระทำ ย่อมเป็นเหตุ
ให้เสียประโยชน์แก่ตนได้

นิทานที่ ๒๓ เรื่องหมาจิ้งจอกกับเม่น

หมาจิ้งจอกตัวหนึ่งกำลังระหายน้ำ วิ่งหอบมาแต่ไกล มาเห็นลำธารขวางหน้าอยู่ ไม่ทันพิจารณาว่าน้ำกำลังไหลเชี่ยว ก็กระโจนลงไปจะกินน้ำ กระแสน้ำในลำธารนั้นจึงพัดเอาหมาจิ้งจอกลอยไปติดอยู่ในซอกหินแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นตลิ่งสูงชัน หมาจะปีนขึ้นไปไม่ได้ ก็เกาะก้อนหินนิ่งอยู่แต่พอไม่ให้จมน้ำตาย ฝ่ายตัวเหลือบฝูงหนึ่งได้กลิ่นหมาจิ้งจอก ก็มาตอมกัดกินเลือดกลุ้มอยู่ ในขณะนั้นมีเม่นตัวหนึ่งลงมาจากบ่าจะกินน้ำ พอแลเห็นหมาจิ้งจอกก็นึกสมเพช จึงร้องไปว่า “ตัวเหลือบตอมกัดท่านอยู่ออกเป็นกลุ้ม ทำไมจึงนิ่งทนอยู่ได้ เราจะลงไปช่วยปัดให้จะเอาหรือไม่” หมาจิ้งจอกได้ฟังก็ตอบไปแก่เม่นว่า “อย่าเลยท่านเอ๋ย เหลือบฝูงนี้มันกินเลือดเราอิ่มทุกตัวแล้ว ถึงมันจะตอมเราต่อไปมันก็เป็นแต่ตอมอยู่เปล่า ๆ จะกัดกินเลือดเราอีกมิได้ ถ้าท่านไล่เหลือบฝูงนี้ไปเสีย เหลือบฝูงอื่นที่ยังหิว ก็จะพากันมากัดกินเลือดเรา แทนเหลือบฝูงนอก”

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ถึงเราได้รับความทุกข์อยู่บ้างเพียงใด การที่จะคิดหลีกเลี่ยงความทุกข์นั้น ควรพิจารณาเสียก่อน บางทีหลีกความทุกข์น้อย จะถูกความทุกข์ใหญ่ อย่าให้เป็นได้เช่นนั้น

นิทานที ๒๔ เรื่องอึ่งอ่างกับวัว

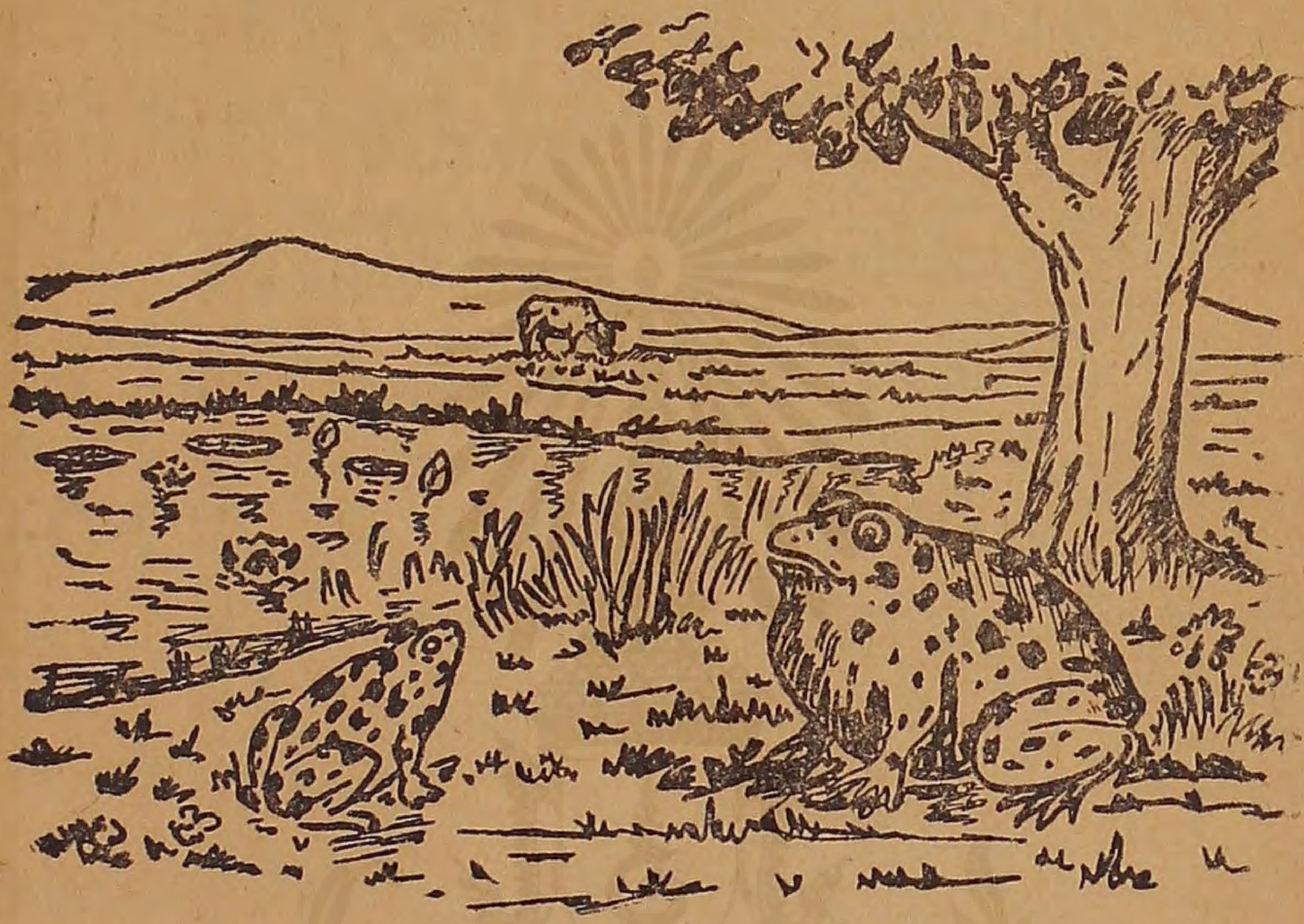

วัวตัวหนึ่งเที่ยวและเล็มหญ้ากินอยู่ตามชายทุ่ง ขณะเมื่อ
เดินเลียบไปตามริมคู เผอิญย่างเท้าไปเหยียบถูกอึ่งอ่าง
ครอกหนึ่งตายเกือบหมด เหลืออยู่แต่ตัวเดียว ครั้นแม่
อึ่งอ่างกลับมาจากหากิน ลูกอึ่งอ่างจึงเล่าเรื่องให้แม่ฟัง
ว่า “แม่แม่ เมื่อตะกี้นี้มีสัตว์อะไรตัวหนึ่งใหญ่โต
จริง ๆ มาเหยียบลูกของแม่ตายหมด รอดอยู่แต่ฉันตัว
เดียวเท่านั้น” แม่ถามว่า “สัตว์อะไรจึงใหญ่นักหนา

ใหญ่เท่านี้ได้ไหม” ว่าแล้วก็พองตัวขึ้น ลูกตอบว่า “มันใหญ่กว่านมแม่” แม่จึงอ่างก็พองตัวขึ้นอีก แล้วถามลูกว่า “เท่านี้ได้ไหม” ลูกตอบว่า “นั่นก็ยังไม่ได้ครึ่งตัวของมันเลยแม่” แม่ได้ฟังดังนั้น มิความขัดเคือง นึกอยู่แต่ในใจว่า ไฉนตนจะทำให้ตัวโตเท่าเทียมสัตว์ใหญ่นั้นไม่ได้ เมื่อคิดดังนั้นแล้ว ก็ค่อยๆ เบ่งให้ตัวพองขึ้นทีละน้อยๆ จนเกินขนาด ท้องแตกตายอยู่กับที่

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การทะนงตัวอยากจะเท่าเทียมผู้ที่สูงกว่าตัว ด้วยอุบายที่ผิดธรรมดา ย่อมเกิดความเสียหายแก่ตนเอง

นิทานที่ ๒๕ เรื่องลูกปูกับแม่ปู

วันหนึ่งเวลาน้ำลงงวด ปูสองตัวแม่ลูกพากันไป
ลงไปหากินตามชายเลน ขณะเมื่อไต่ไปนั้น ลูกเดินหน้า
แม่เดินหลัง ตาแม่จับอยู่ที่ลูก พอไต่ไปได้สักหน่อย แม่
ก็ร้องบอกไปแก่ลูกว่า "นั่นทำไมเจ้าจึงเดินงุ่มง่าม
ซัดไปเซมาดังนั้น จะเดินให้ตรงๆทางไม่ได้หรือ จะได้
ไปถึงที่หากินเสียเร็วๆ มัวเดินคดไปคดมาเช่นนี้ น้ำ
ก็จะขึ้นมาเสียก่อนเราไปถึงที่" ลูกปูจึงย้อนถามมาว่า
"แม่จะให้เดินให้ตรงทางนั้น เดินอย่างไรฉันก็ยังไม่รู้
แม่ลองเดินให้ฉันดูสักที" แม่ปูก็เดินตรงไม่ได้ ด้วย
วิสัยปูย่อมเดินคดไปคดมาเป็นธรรมดา แต่หากแม่ปูไม่
รู้สึกตัวเอง

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การที่จะสั่งสอนผู้อื่นให้ทำ
อย่างใดนั้น เราทำอย่างนั้นได้เองจึงควรสอนผู้อื่น

นิทานที ๒๖ เรื่องพวกหนูประชุมปรึกษากัน

ยังมีหนูฝูงหนึ่ง ถูกแมวรบกวนอยู่เสมอเป็นนิจ จะออกไปเที่ยวหากินในที่ใด ก็ให้ครั่นครามแมวตัวนั้นเป็นกำลัง ถึงแก่พากันอดอาหารซุกซ่อนอยู่แต่ในรัง หนูจึงนัดประชุมปรึกษากันถึงว่าจะทำอย่างไรดีที่จะหลบหลีกให้พ้นแมวไปได้ หนูต่างตัวต่างก็คิดเห็นแปลก ๆ กันแต่ก็ไม่ตกลงกันได้เป็นเด็ดขาดว่าจะทำอย่างไรดี ในที่สุดลูกหนูตัวหนึ่งออกความเห็นชนว่า ควรจะเอาลูกพรวนไปผูกคอแมวไว้เสีย เมื่อแมวมา หนูจะได้ได้ยินเสียงลูกพรวนแต่ไกล พอมีเวลาวิ่งหนีแมวทัน หนูทั้งหลายก็พากันเห็นดีตกลงจะทำตามคำแนะนำของลูกหนูทันใดนั้น หนูแก่ตัวที่นั่งฟังอยู่จึงกล่าวชนว่า "ที่ว่าดังนั้นเราก็เห็นชอบด้วย แต่เราอยากจะขอถามสักคำว่า หนูตัวไหนจะเป็นผู้รับอาสาเอาลูกพรวนไปผูกคอแมว"

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การพูดพล่อย ๆ แต่ปากถึงแม้ว่าจะเป็นความเห็นดีวิเศษสักปานใด แต่ถ้าทำไม่ได้จริง ๆ ดังพูดแล้ว ก็หาประโยชน์บมิได้

นิทานที่ ๒๗ เรื่องนกอินทรีกับหมาจิ้งจอก

นกอินทรีคู่หนึ่งทำรังอยู่บนยอดไม้ มีหมาจิ้งจอกตัวหนึ่งออกลูกอยู่ในโพรงโคนต้นไม้ต้นเดียวกันนั้น วันหนึ่งเวลาหมาจิ้งจอกไปเที่ยวหากินหนทางไกล ทิ้งลูกไว้ในโพรงไม้แต่ลำพัง นกอินทรีบินลงมาเฉี่ยวเอาลูกหมาจิ้งจอกขึ้นไปไว้บนรังตัวหนึ่ง หมายว่าจะเอาไปให้ลูกของตัวกิน หมาจิ้งจอกกลับมาเห็นลูกหายไป และได้ยินเสียงร้องอยู่บนยอดไม้ ก็รู้ว่านกอินทรีลักเอาไป จึงออกมาตะเกียกตะกายโคนต้นไม้ ร้องอ้อนวอนขอให้นกอินทรีส่งลูกกลับคืนมาให้แก่ตน ฝ่ายข้างนกอินทรีถือดีว่าตัวอยู่บนยอดไม้สูง หมาจิ้งจอกจะทำอันตรายแก่ตนมิได้ ก็พูดจาโอหังกาวราวไม่ยอมคืนลูกให้แก่หมาจิ้งจอก หมาจิ้งจอกมีความโกรธ คิดผูกพยาบาท จึงไปคาบเอาคบที่ชาวบ้านเขาจุดทิ้งไว้ มารวบรัดนกอินทรี นกอินทรีได้ไอไฟร้อน กลัวรังและลูกของตนจะเป็นอันตรายไหม้เกรียมไป ก็ต้องยอมรับผิดแก่หมาจิ้งจอก แล้วก็คืนลูกให้โดยดี

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ถ้าตนเป็นผู้ใหญ่ก็อย่า
รังแกผู้น้อย เพราะถ้าผู้น้อยมีความโกรธคิดผูกพยาบาท
ขึ้นมาบ้าง ก็อาจจะให้ร้ายแก่ตนได้

นิทานที่ ๒๘ เรื่องชาวสวนกับลูก

ชาวสวนผู้หนึ่ง เมื่อจวนจะตาย อยากจะสอนลูกของตนให้รู้จักการทำสวน จะได้ดำรงวงศ์ตระกูลของตนต่อไป จึงเรียกลูกเข้ามานั่งพร้อมหน้ากัน แล้วสั่งว่า "นี่แน่ะเจ้าทั้งหลาย พ่อก็จวนจะสิ้นลมหายใจอยู่แล้ว ทรัพย์สมบัติที่พ่อจะให้เจ้านั้น อยู่ในสวนหลังบ้านเราทั้งสิ้น" พอสั่งดังนั้นแล้ว ชาวสวนก็สิ้นใจ ครั้นปลงศพพ่อเสร็จลง พวกลูกจำคำที่พ่อสั่งได้ สำคัญว่าพ่อเอาทรัพย์ฝังไว้ในสวน จึงเอาจอบเสียมไปเที่ยวขุดพรวนดินคนหาทรัพย์จนทั่ว ก็ไม่พบทรัพย์ ครั้นอยู่มาต้นไม้ที่ในสวนนั้น ครั้นเมื่อดินซุยขึ้น และได้เลนซึ่งเขาโกยขึ้นมาจากท้องร่องเป็นปุ๋ยอันดี ก็แตกกิ่งก้านสาขางอกงามขึ้นโดยรวดเร็ว เมื่อถึงฤดูก็มีลูกดก เหล่าลูกเจ้าของสวนก็ขายได้เงินทั่วขึ้นกว่าปีก่อนๆ อีกหลายเท่า

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ถึงคนใบ้ ถ้ามีความเพียร ก็ย่อมได้รับผลอันดี

TUDC 06/04/2563

นิทานที่ ๒๙ เรื่องท้องกับตัว

ครั้งหนึ่งส่วนต่างๆของร่างกายมีมือปากและพันเป็นต้น เกิดถุ้งเถียงเกี่ยงงอนกันขึ้นกับท้อง ส่วนเหล่านั้นหาความว่าท้องไม่ได้ทำการงานอะไร นั่งอยู่เฉยๆคอยแต่ทจะอมเท่านั้น แต่ส่วนมือต้องทำการงานต่างๆเหน็ดเหนื่อย แม้ปากก็ต้องเคี้ยวอาหารสำหรับแต่จะให้ท้องอิ่ม ส่วนเหล่านี้เกิดอิจฉาท้องขึ้นมาจึงพากันนั่งเฉยเสีย มือก็ไม่หยิบของส่งเข้าปาก ปากก็ไม่อมอาหารไว้ และพันก็ไม่เคี้ยวด้วยหวังจะแกล้งทรมานท้องให้อดอยาก ในไม่ช้าร่างกายของคนผู้นั้นก็ซูบผอมไป ส่วนที่คบคิดกันแกล้งท้องก็พากันอ่อนเพลียกระวนกระวายไปตามกัน จึงได้รู้สำนึกว่าตัวผิด เพราะส่วนในร่างกายทุกๆส่วนต้องอาศัยกัน จะแยกกันมิได้ ถ้าแยกกันแล้วก็ต่างถึงความลำบากเสียหายไปด้วยกัน

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า กิจธุระอันใดที่ต้องช่วยกันทำหลายคน ถ้าคนเหล่านั้นเกี่ยงแย่งไม่ปรองดองช่วยเหลือกันและกัน ปล่อยให้ก็เสียการ เสียประโยชน์ของคนเหล่านั้นด้วยกันทุกคน

นิทานที่ ๓๐ เรื่องเทพารักษ์กับคนตัดไม้

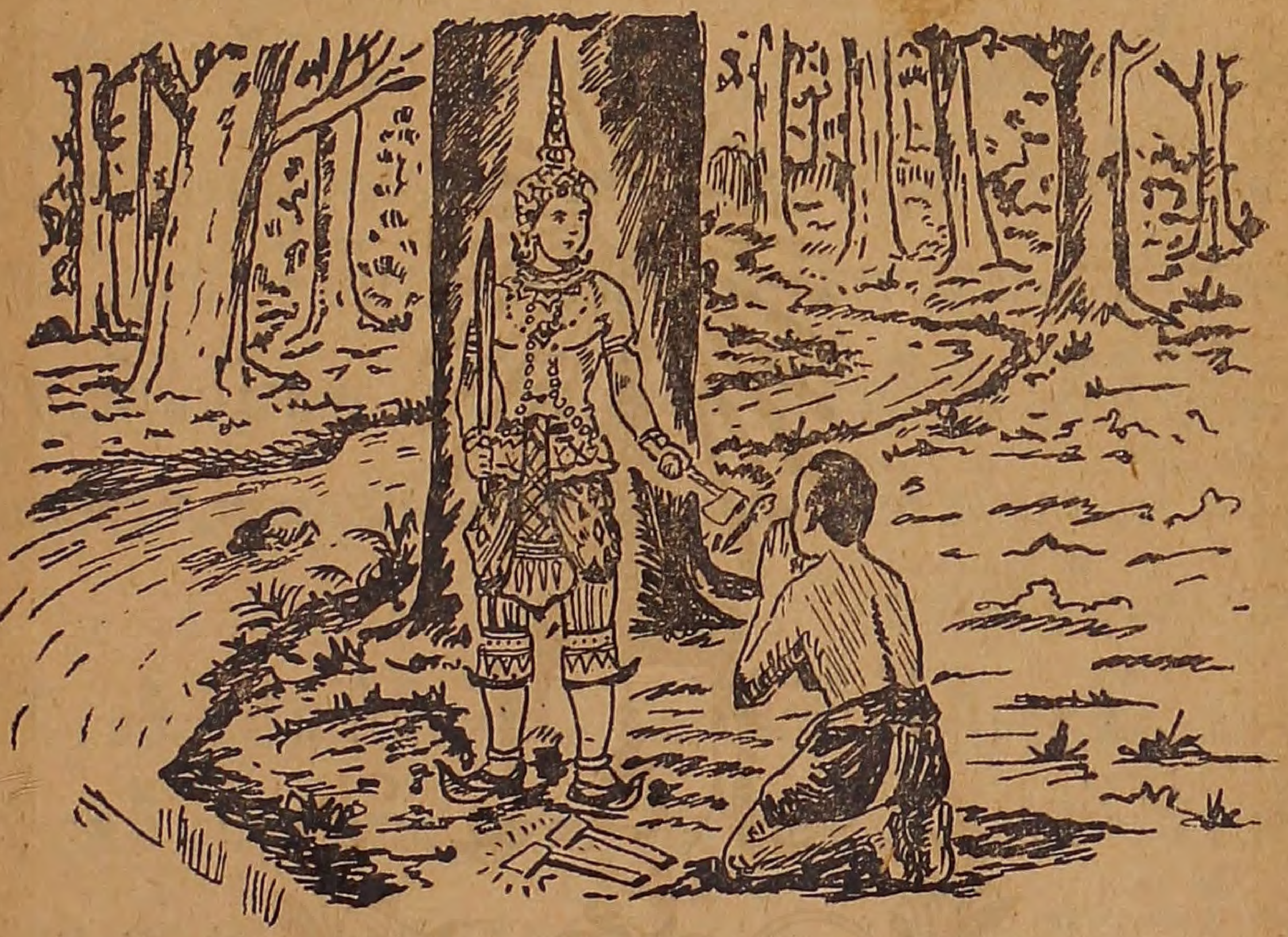

ยังมีชาวบ้านผู้หนึ่ง ขณะที่ตัดต้นไม้อยู่ริมลำธาร ทำขวานหลุดมือ พลัดตกจมหายลงไปในน้ำ ตัวเป็นคนว่ายน้ำไม่เป็น ครั้นจะลงไปงมก็กลัวจมน้ำตาย ไม่รู้ที่จะทำประการใดก็ลงนั่งกอดเข่าร้องไห้อยู่ริมลำธารนั้น เทพารักษ์ที่เป็นผู้รักษาลำธารมีความสงสาร จึงมาปลอบโยนเอาใจให้หยุดร้องไห้ แล้วก็ลงไปงมเอาขวานทองขึ้นมาส่งให้เล่มหนึ่ง ชายผู้นั้นเห็นว่าไม่ใช่ขวานของตน

ก็ไม่รับเอา จึงบอกไปแก่เทพารักษ์ว่า “ขวานของข้าพเจ้าไม่ใช่เล่มนี้” เทพารักษ์ก็วางขวานนั้นเสีย ลงไปงมให้ใหม่ คราวนี้เทพารักษ์ถือเอาขวานเงินขึ้นมาส่งให้ ชายผู้นั้นก็ไม่รับอีก ยืนยันว่าไม่ใช่ขวานของตนอย่างนั้นเอง ครั้นเทพารักษ์งมเอาขวานเหล็กเล่มที่ตกน้ำนั้นขึ้นมาให้ ชายผู้นั้นก็ดีใจ ยกมือขึ้นไหว้แล้วรับเอา เทพารักษ์เห็นชายผู้นั้นเป็นคนซื่อสัตย์จึงเลยยกขวานเงินและขวานทองทั้งสองเล่มนั้นให้ด้วย

เมื่อชายผู้นั้นกลับบ้าน เพื่อนบ้านใกล้เคียงได้รู้เรื่องที่ได้ขวานเงินขวานทอง เพราะขวานตกน้ำก็พากันเล่าลือต่อๆ กันไป ยังมีชายอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นสหายของชายสัตย์ซื่อผู้นั้น เมื่อได้ทราบข่าวเล่าลือนี้ก็อยากจะใคร่ได้ขวานเงินขวานทองบ้าง จึงฉวยขวานของตนเข้าป่าไปที่ข้างลำธารนั้น ทำทีดังว่าตัดไม้ แล้วก็เหวี่ยงขวานลงไปในน้ำ แกล้งทำเป็นนั่งร้องไห้คร่ำครวญอยู่ข้างลำธาร ในมิช้ามินาน เทพารักษ์องค์นั้นก็มาปลอบโยนดังเช่นที่ทำกับชายผู้สัตย์ซื่อคนก่อน แล้วก็ลงไปดำเอาขวานทองขึ้นมายื่นให้ ถามว่า “นี่ขวานของเจ้าหรือ

มิใช่” ชายผู้นั้นแลเห็นขวานทองก็ดีใจ ริบตะลิตะลานรับว่าเป็นขวานเล่มที่ตนทำตกน้ำในทันที เทพารักษ์จึงว่า “เมื่อเจ้ารักจะประพฤติเป็นคนไม่ซื่อสัตย์สุจริตอยู่ดังนี้ ก็อย่าเอาขวานทองเล่มนี้เลย ถึงขวานเล่มที่ทำตกน้ำข้าก็จะไม่งมให้ด้วยเหมือนกัน” พอว่าดังนั้นแล้วเทพารักษ์ก็หายไปกับทั้งขวานทอง เหลือแต่ชายผู้นั้นนั่งแลตะลึงอยู่คนเดียว

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า หาประโยชน์ด้วยความซื่อสัตย์แน่นอน ดีกว่าหาด้วยความเท็จ

นิทานที ๓๑ เรื่องนายพรานกับไก่ฟ้า

นายพรานผู้หนึ่ง เอาข่ายไปขึงดักนกไว้ที่กลางป่า แล้วก็กลับมาแอบข้างพุ่มไม้ คอยอยู่จนกว่าจะติดนก ในเวลานั้นมีไก่ฟ้าตัวหนึ่งบินผ่านมา เห็นเมล็ดข้าวที่นายพรานโปรยล่อไว้ จึงถลาลงมาจิกกินจนล่วงเข้าไปติดข่าย จะดิ้นรนสักเท่าใดก็ไม่หลุด เมื่อนายพรานเห็นดังนั้น ก็รีบวิ่งไปปลดตาข่ายแล้วจับนกมาอุ้มไว้ นกมีความกลัวจนตัวสั่น ร้องวิงวอนขอให้ปล่อยตนไป แล้วสัญญาว่า ถ้าปล่อยให้รอดชีวิตไปแล้ว จะไปล่อลวงพวกเพื่อนให้มาติดตาข่ายอีกเป็นอันมาก นายพรานได้ยินดังนั้น จึงกล่าวแก่ไก่ฟ้าว่า "ผู้ที่ใจคดจนถึงแก่จะล่อลวงพวกเพื่อนให้มาติดตาข่ายเพื่อจะเอาชีวิตของตนรอดอยู่แต่ผู้เดียว เช่นนี้ ไม่ควรจะมีชีวิตอยู่ให้หนักแผ่นดิน เราจะต้องรีบเชือดคอเจ้าให้ตายเสียในบัดนี้"

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ผู้ที่คิดให้ร้ายแก่เพื่อนเพื่อประโยชน์ของตนเองฝ่ายเดียว ย่อมเป็นความเสียหายแก่ตนเองยิ่งขึ้น

นิทานที ๓๒ เรื่องหนูกบกับเหยี่ยว

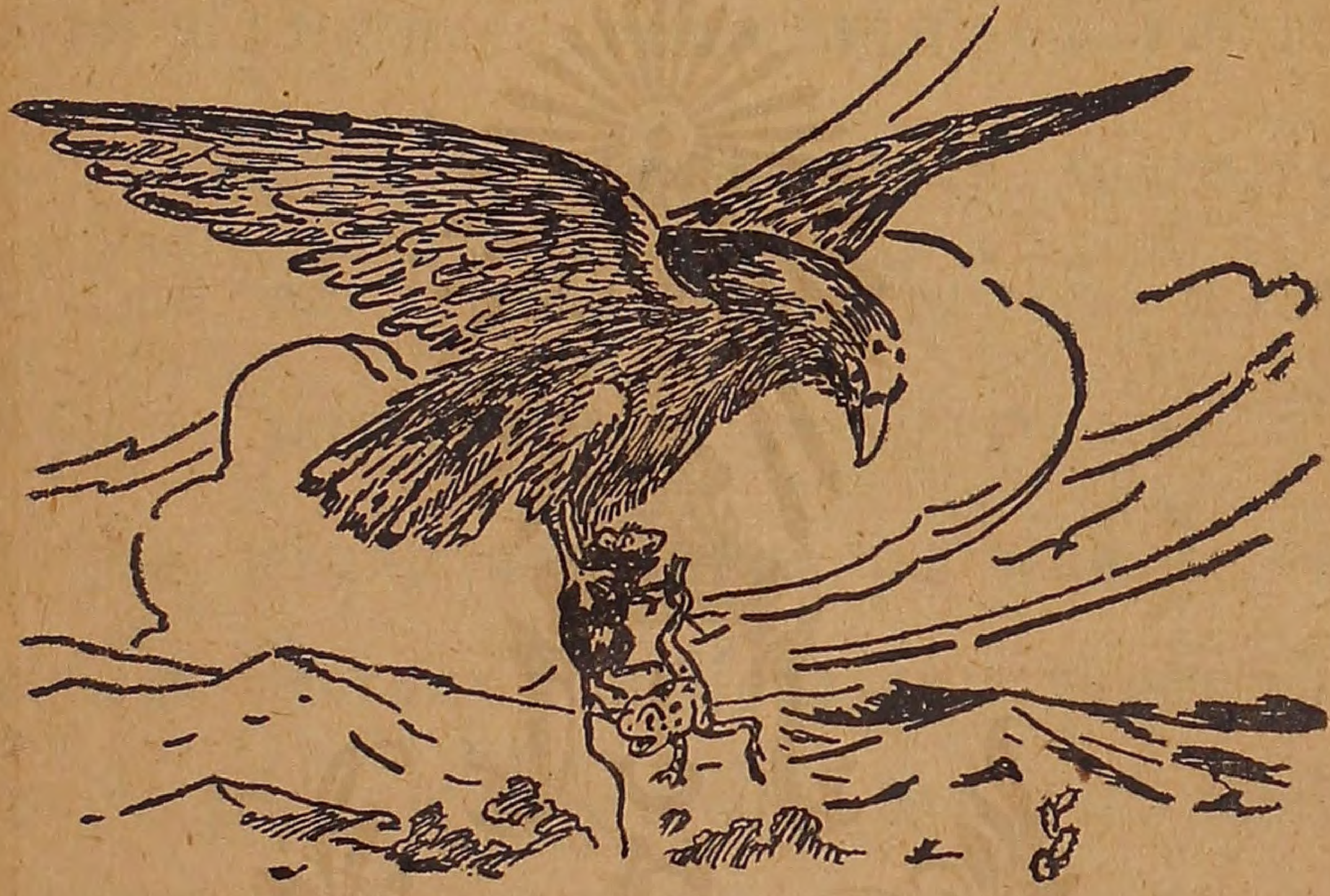

หนูตัวหนึ่งเที่ยวหากินอยู่ตามท้องนา ไปพบกบ
ตัวหนึ่งที่ริมหนอง ไปคุ้นเคยชอบพอกันขึ้น ทั้งสองสัตว์
ต่างสัญญาว่าจะเป็นเกลอกันต่อไป แต่นั้นมาก็ไปเที่ยว
หากินด้วยกันทุกๆเวลาเช้าเวลาเย็น อยู่มาวันหนึ่งกบ
พูดแก่หนูว่า “เจ้าแน่ะเพื่อนยาก เองกับข้าก็ได้ชอบ
รักสนิทสนมกันแล้ว ข้าก็เห็นใจเอ็งแล้วว่าเป็นผู้ที่ควร

คบได้ แต่มีข้อสำคัญอยู่อย่างหนึ่งที่เองกับข้าจะไป
เที่ยวหากินไกลๆด้วยกันไม่ใคร่สะดวก เพราะข้าเป็น
สัตว์เดินช้าเองเป็นสัตว์เดินเร็วมักจะตามเองไม่ใคร่ทัน”
หนูจึงถามว่า “จะทำอย่างไรจึงจะไปด้วยกันได้” กบจึงว่า
“อย่าเลย เองกับข้ามาผูกตีนติดกันเสียเถิด เพื่อไปไหน
จะได้ไปพร้อมๆกันไม่ต้องพลัดพรากจากกัน” หนูเห็น
ดีด้วย ก็ยอมให้กบผูกตีนของตัวติดกับตีนกบ แล้วก็พา
กันไปเที่ยวหากินห่างออกไปกว่าที่เคยมาแล้ว ครั้นไปพบ
บึงใหญ่ขวางหน้าอยู่ น้ำในบึงนั้นใสเย็นน่าอาบน่าว่าย
เล่น ฝ่ายข้างกบมีความเบิกบานใจ ไม่ทันนึกถึงที่ตัว
ผูกตีนติดอยู่กับหนู ก็กระโดดลงไปแหวกว่ายดำเล่นเพลิน
อยู่ ส่วนหนูซึ่งเป็นสัตว์บก ไม่ชำนาญในการว่ายน้ำ
เมื่อต้องลงไปลอยคอตะเกียกตะกายอยู่ในบึง เพราะเชือก
ผูกติดอยู่กับเพื่อนเช่นนั้น ไม่ช้าก็อ่อนกำลังลง เลยขาด
ใจตายลอยน้ำอยู่ ในขณะนั้นมีเหยี่ยวตัวหนึ่งเที่ยวบิน
ร่อนหาอาหารกินอยู่ตามแถบนั้น ครั้นแลลงมาเห็นหนูตาย

ลอยน้ำ ก็ถลาลงมาโฉบเอาไปกิน กบที่กำลังดำน้ำเล่น
เพลินอยู่ ก็พลอยติดเชือกชักขึ้นไปเป็นเหยื่อของเหยี่ยวด้วย
อีกตัวหนึ่ง

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การที่เห็นแต่แก่ความ
สนุกเพลิดเพลินของตัวเองฝ่ายเดียว ไม่นึกถึงความทุกข์
ของผู้อื่นบ้าง ย่อมกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ตนได้

นิทานที่ ๓๓ เรื่องราชสีห์ชันสูตรลมหายใจ

ราชสีห์ตัวหนึ่งอยากจะใคร่รู้ว่าลมหายใจของตัวมีกลิ่นเป็นอย่างไร จึงไปถามแกะซึ่งกินหญ้าอยู่ที่ชายป่า แกะบอกว่ามีกลิ่นเหม็น ราชสีห์ก็โกรธตรงเข้าขย้ำคอแกะนนตาย ครั้นเดินต่อไปอีกสักหน่อย ราชสีห์ไปพบหมาป่าสวนทางมา ราชสีห์ก็ถามถึงกลิ่นลมหายใจของตนแก่หมาป่าอีก หมาป่ามีความครั่นครามกลัวราชสีห์จะทำร้ายแก่ตน จึงแข็งใจเข้ามาสูดกลิ่นดมดูแล้วตอบว่า "ลมหายใจของท่านมีกลิ่นหอมน่าชื่นใจ" ราชสีห์ได้ฟังดังนั้นรู้ว่าหมาป่าแกล้งพูดยกยอล่อลวงตัว เพื่อจะให้ชอบก็มีความโกรธแค้น ตรงเข้าตบกัดพัดเหวี่ยงจนหมาป่าตายอีก ครานั้นราชสีห์ไปพบหมาจิ้งจอก ก็บอกให้หมาจิ้งจอกตรวจลมหายใจของตนดังที่ให้สัตว์ทั้งสองตรวจมาแล้ว หมาจิ้งจอกรู้ทีว่าราชสีห์ไม่ชอบให้ใครยกยอ กับทั้งจะบอกไปตามจริงก็กลัวจะหาความว่าดูหมิ่น จึงพูดตัดความเสียว่า "เวลานี้ข้าพเจ้ากำลังเป็นหวัดคัดจมูกอยู่ ถึงจะเข้าไปดมลมหายใจของท่าน

สักเท่าไรๆ ก็คงจะไม่รู้สึกกลิ่นได้ เพราะฉะนั้นขอให้ท่านไปถามผู้ที่จะพบต่อไปข้างหน้านั้นเถิด” ราชสีห์ได้ฟังดังนั้น ก็ไม่ว่ากระไร เลยเดินผ่านพ้นไปจากหมาจิ้งจอก

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การรู้จักหลักเลี่ยงไม่เกี่ยวข้องแก่คนพาลย่อมเป็นคุณแก่ตัวมาก

นิทานที่ ๓๔ เรื่องกบเลือกนาย

ยังมีกบฝูงหนึ่งอาศัยอยู่ในบึงใหญ่ อยู่มากบฝูงนั้นอยากจะหานายไว้คุ้มครองป้องกันตัว จึงไปร้องทูลแก่เทวดา ขอให้หานายส่งมาให้ ฝ่ายข้างเทวดาเมื่อเห็นความไร้เชลาของกบ ก็ทิ้งขอนไม้ท่อนใหญ่ลงไปในบึง เสียงดังสะท้านและน้ำกระเพื่อมเป็นระลอก ทำให้พวกกบตื่นตกใจเป็นอลหม่าน เมื่อเสียงสงบลงแล้ว มีกบคลำตัวหนึ่งว่ายน้ำเข้าไปมองดู เห็นขอนไม้ลอยน้ำ

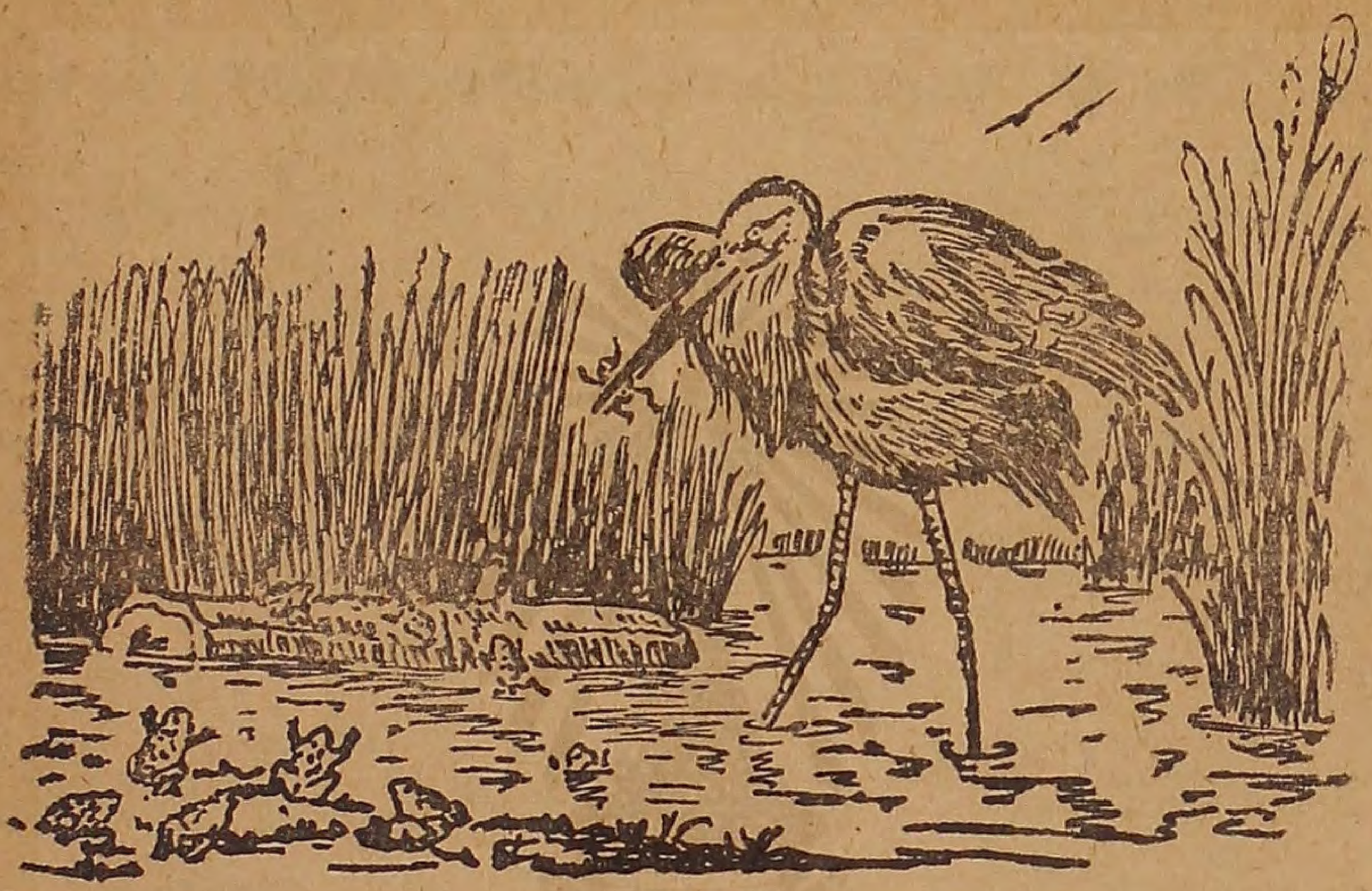

อยู่ก็ดีใจ กลับออกมาบอกเพื่อนว่า เทวดาส่งนายลงมา
ให้แล้ว กบเหล่านั้น ในชั้นแรกก็ยังขยาดไม่กล้าจะ
เข้าไปใกล้เคียงขอนไม้นัก ครั้นภายหลังก็เจนเข้าทุกที ๆ
จนพากันขึ้นไปปีนป่ายอาศัยเกาะนั่งนอนบนขอนไม้ ได้
ความสุขสบาย อยู่มามิช้ามินาน กบฝูงนั้นเกิดความ
เบื่อหน่ายเห็นว่าขอนไม้ได้แต่ลอยน้ำอยู่เฉย ๆ ไม่สามารถ
ที่จะแผ่อำนาจในการคุ้มครองตนได้อย่างไร จึงพากันไป
ร้องแก่เทวดา ขอเปลี่ยนนายให้แก่ตนใหม่ ให้มีฤทธิเดช

ให้มาก ฝ่ายเทวดาขัดใจจึงมา จึงปล่อยนกกระสาลงมา
ให้เป็นนาย นกกระสาก็จับกบกินเสียทุกวันๆ จนหมด
กบฝูงนั้น

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ความทะเยอทะยานอยากได้
ไม่รู้จักประมาณ ย่อมเป็นการหาภัยใส่ตัวเอง

นิทานที ๓๕ เรื่องยายแก่กับหมอ

ยังมียายแก่คนหนึ่ง เป็นโรคตามัว จะมองดูอะไร ไม่ใคร่เห็น จึงวานเด็กให้จูงไปหาหมอยาตาที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน เมื่อพบหมอแก จึงพูดแกหมอว่า ท่านหมอ ตาอิฉันมืดไป ถ้าท่านช่วยรักษาให้เห็นได้ดังเก่า อิฉันจะให้เงินค่ารักษาแก่ท่านให้พอแก่ใจ" หมอตรวจดูนัยน์ตา เห็นว่าพอจะรักษาให้หายได้ ก็ยอมรับรักษา ครั้นวันรุ่งขึ้น หมอเอายามาที่บ้านยายแก่ เห็นยายแก่มีทรัพย์สิ่งของมาก จึงนึกในใจว่า ถ้าตายายแก่มีดอยู่อย่างนี้ เราจะหยิบฉวยอะไรไปก็จะแลไม่เห็น เราอย่ารักษาให้แกหายเร็วเลย หยิบเอาของของแกเสียให้หมดก่อนเถิด เมื่อของหมดแล้ว เราจึงจะรักษาให้หาย แต่วันนั้นเป็นต้นมา หมอก็เอายาที่ไม่ถูกกับโรคมาหยอดให้ยายแก่ทุกเวลาเช้าเวลาเย็น แต่เมื่อขาจะกลับไป ก็ฉวยเอาของของยายแก่เป็นต้นว่าขันน้ำพานรองขวดโหล หีบ ถาด ถ้วย ชาม และเครื่องใช้สอยต่าง ๆ ติดมือไปด้วยวันละสิ่งสองสิ่งจนหมดครั้นเมื่อของหมดแล้ว ตาหมอจึงเอายาชนานที่ถูกกับโรคหยอดตายายแก่ ไม่ช้ายายแก่ก็หาย แลเห็นได้เป็นปรกติ

แล้ว หมอ จึง ทวง เงิน ที่ ยาย แก่ บน ไว้ ยาย แก่ รู้ ว่า หมอ ลัก เอา ของ ไป หมด แล้ว ก็ ไม่ ยอม ให้ ค่า รักษา จึง เกิด ได้ เถียง กัน ขึ้น จน ถึง แก่ ไป ฟ้อง ร้อง กัน ยัง โรง ศาล เมื่อ ตุลาการ ซัก ถาม ยาย แก่ ให้ การ ว่า "เมื่อ ครง ตา อิฉัน ยัง ดี ๆ อยู่ ทรัพย์ สิ่ง ของ ของ อิฉัน มี มาก อิฉัน แล เห็น ของ ใน บ้าน เรือน ได้ ทุก สิ่ง ทุก อย่าง ครน เมื่อ ตา มีด มัว ลง แล ไม่ เห็น อะไร จึง ได้ ไป หา หมอ คน นี้ มา รักษา และ หมอ ยัง รักษา อิฉัน ไม่ หาย เหมือน แต่ ก่อน ตา อิฉัน ยัง ไม่ แล เห็น ทรัพย์ สิ่ง ของ ใน บ้าน เรือน เหมือน ดัง แต่ ก่อน หมอ จะ มา เรียก เอา ค่า รักษา ตา ของ อิฉัน ตาม สัญญา อย่าง ไร ได้"

* * *

นิทาน เรื่อง นี้ สอน ให้ รู้ ว่า การ รู้ มาก และ เห็น แต่ แก่ เล็ก แก่ น้อย ย่อม ตัด ประโยชน์ ที่ ตน ยัง จะ ได้ ต่อ ไป ภาย หน้า ยก เป็น อัน มาก

นิทานที ๓๖ เรื่องต้นไทรกับต้นอ้อ

คืนวันหนึ่งเกิดพายุกล้า ต้นไทรใหญ่ต้นหนึ่งอยู่
ริมน้ำ ทนลมไม่ไหวก็หักโค่นลอยน้ำไป ติดพงแขมอยู่
ที่ชายตลิ่งแห่งหนึ่ง รุ่งขึ้นต้นไทรเห็นพงแขมเป็นปรกติดี
ไม่มีต้นใดหักโค่น จึงถามพงแขมว่า "เมื่อคืนนี้พายุจัด
พัดเราจนหักโค่นลงน้ำลอยมา พวกท่านล้วนแต่เป็นไม้
ต้นเล็กๆ ต้นหนึ่งจะเทียบแต่กับกิ่งของเราก็ไม่ได้ เหตุ
ไฉนจึงอยู่เป็นปรกติดีด้วยกัน หรือว่าพายุไม่ได้พัดมา
ถึงที่นี่" พงแขมจึงตอบว่า "พายุพัดมาถึงที่นี่เหมือนกัน
แต่พวกเราเป็นไม้อ่อน เมื่อลมพัดกล้า เราเอนลู่ไปเสีย

ตามลม ปล่อยให้ลมพัดข้ามเราไปเสีย ลมจึงไม่พัดเรา
หักโค่น” ต้นไทรได้ฟังดังนั้นจึงนึกว่า ถึงเราเป็นต้นไม้
ใหญ่โต เราไม่รู้จักผ่อนผันหลีกเลี่ยงลมกล้า ตึงหน้า
ต้านลมอยู่อย่างเดียว ลมมีแรงกว่าเรา จึงพัดเอาเรา
โค่นล้ม ต้นแขมเหล่านี้ถึงเป็นไม้เล็ก รู้จักผ่อนผันหลบ
หลีกให้ลมพายุพัดพ้นไปได้ ก็ไม่หักเหมือนต้นไม้ใหญ่
เช่นตัวเรา

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การต่อสู้กำลังที่มากนั้น
บางทีต่อสู้ด้วยอ่อนดีกว่า ต่อสู้ด้วยแข็ง

นิทานที ๓๗ เรื่องหมาจิ้งจอกกับราชสีห์

มี หมาจิ้งจอกตัวหนึ่ง อาสา เข้าไปเป็น บ่าวอยู่ กับราชสีห์ เมื่อ ราชสีห์จะไปใน ที่ใด หมา จิ้งจอกก็ ตามไป ด้วย ทุกคราว วัน หนึ่ง ขณะ ที่สัตว์ ทั้ง สอง กำ ลัง เดิน ไป กลาง ทาง หมา จิ้งจอกได้ กลิ่น เนื้อ วิ่งเข้าไป ค้น ดู ใน พุ่มไม้ ก็พบ เนื้อ จึง รีบ กลับ ออก มา บอก ราชสีห์ให้ไป จับ กิน แต่ วัน นั้น เป็น ต้น มา ราชสีห์รู้ ว่า หมาจิ้งจอกมี จมูก ดี ก็ใช้ให้ ออกไป เที่ยว ตาม รอย เนื้อ แล้วให้ กลับ มา บอก ตำ บล ที่ไป พบ เนื้อ ทุกวันๆ หมาจิ้งจอกเห็น กิริยา ราชสีห์ อาจ หาญ ใน ขณะ เมื่อ จะ เข้า ตะครุบ เนื้อ ก็นึก ชอบใจ อยาก จะ เอา อย่าง เช่น นั้น บ้าง จึง ขอ อนุญาต ต่อ ราชสีห์ว่า ถ้า คราว ต่อไป ได้ พบ เนื้อ แล้ว ตน จะ เข้า ตะครุบ เอง จน เนื้อ ตาย แล้ว จึง จะ กลับ มา เชิญ ให้ ราชสีห์ไป กิน ราชสีห์ก็ ยอม อนุญาต ให้ ทำ ตาม ที่ หมาจิ้งจอก ขอ หมาจิ้งจอกดีใจ รีบ วิ่ง เข้า ป่า ไป ทันที เผอิญ ไป สวน ทาง เข้า กับ กวาง ที่ ไหล่ เขา แต่ พอ หมาจิ้งจอกจะ กระโดด ขึ้นไป ตะครุบ กวาง นาย พราน ที่

ด้อม ตาม รอย กวาง มา ถึง ตาย ทัง กวาง และ ทัง หมา
จึง จอก ตัว นั่น ด้วย ใน ขณะ เดียว นั่น

* * *

นิทาน เรื่อง นี้ สอน ให้ รู้ ว่า ความ ทะนง ตัว อยาก จะ
มี อำนาจ เกิน สม ควร ย่อม เป็น อันตราย แก่ ตัว ได้

นิทานที่ ๓๙ เรื่องแม่เนื้อกับนายพรานป่า

แม่เนื้อตัวหนึ่งเที่ยวและเล็มหญ้ากินอยู่ตามลานกว้าง
ในกลางป่าแห่งหนึ่ง ในขณะที่กำลังหากินเพลินอยู่นั้น
แม่เนื้อเหลือบไปเห็นนายพรานป่าถือหน้าไม้เดินมาแต่ไกล
ก็มีความตกใจกลัว คิดหาทางที่จะหนีเอาตัวรอด ก็ยังไม่เห็นว่าจะทำอย่างไรดี ครั้นจะวิ่งหนีไปกลางแจ้งซึ่งๆหน้า ก็กลัวนายพรานจะยิงถูก เพราะนายพรานคนนี้เป็นผู้มีฝีมือแม่นยิงนัก ครั้นจะเลี้ยวลอดไปตามใต้ร่มไม้ ก็เกรงว่าต้นไม้ทิชนระกะอยู่ไม่สู้จะหนาทึบ จะไม่เป็นที่กำบังตนให้พ้นจากลูกธนูได้ ครั้นยังยืนตะลึงอยู่

เช่น นั้น นาน เข้า นาย พราน ก็ ยิ่ง เดิน ใกล้ เข้า มา ทุก ที
แม่ เนื้อ เห็น จวน ตัว ไม่ รู้ ที่ จะ ทำ ประการ ใด ดี ก็ เลย เสี่ยง
บุญ เสี่ยง กรรม วิ่ง เข้า ไป ซุก ซ่อน ตัว อยู่ ใน เชิง เถา วัลย์
ซึ่ง ขึ้น ปรก อยู่ ที่ ชาย ป่า นาย พราน เมื่อ มา ถึง ที่ ๆ แม่ เนื้อ
ยืน อยู่ ก่อน ไม่ เห็น แม่ เนื้อ สำคัญ ใจ ว่า แม่ เนื้อ วิ่ง หนี
เตลิด พ้น ไป เสีย แล้ว ก็ จะ เดิน เลย ไป ฝ่าย แม่ เนื้อ เมื่อ เห็น
พราน เดิน เลย ลับ ไป แล้ว หมาย ว่า พ้น ภัย ก็ เลย เล็ม ใบ
เถา วัลย์ กิน จน พ่ม ไม้ นั้น ไป ร่ำ ครั้น นาย พราน เดิน กลับ มา
ก็ แล เห็น แม่ เนื้อ ได้ ถนัด จึง ยก หน้า ไม้ ขึ้น ยิง ถูก ที่ เหมาะ
ทำ ให้ แม่ เนื้อ ทรุด นิ่ง แน่ อยู่ ณ ที่ นั้น เอง เมื่อ แม่เนื้อ จะ ตาย
แม่ เนื้อ ร้อง ขึ้น ว่า “นี่ แหละ คือ ผล ของ การ ที่ เนรคุณ เขา
ได้ อาศัย ซ่อน ตัว อยู่ ใน เชิง เถา วัลย์ ดี ๆ แล้ว ก็ ไป กิน ใบ
เถา วัลย์ จน กระทั่ง นาย พราน แล เห็น ตัว ได้ ว่า ซุ่ม ซ่อน
อยู่ ที่ ไหน”

* * *

นิทาน เรื่อง นี้ สอน ให้ รู้ ว่า ความ ที่ คิด ร้าย ต่อ ผู้ ที่
ปก ป้อง รักษา เรา ย่อม เป็น อันตราย แก่ ตน เอง

นิทานที่ ๓๙ เรื่องหมาดุ

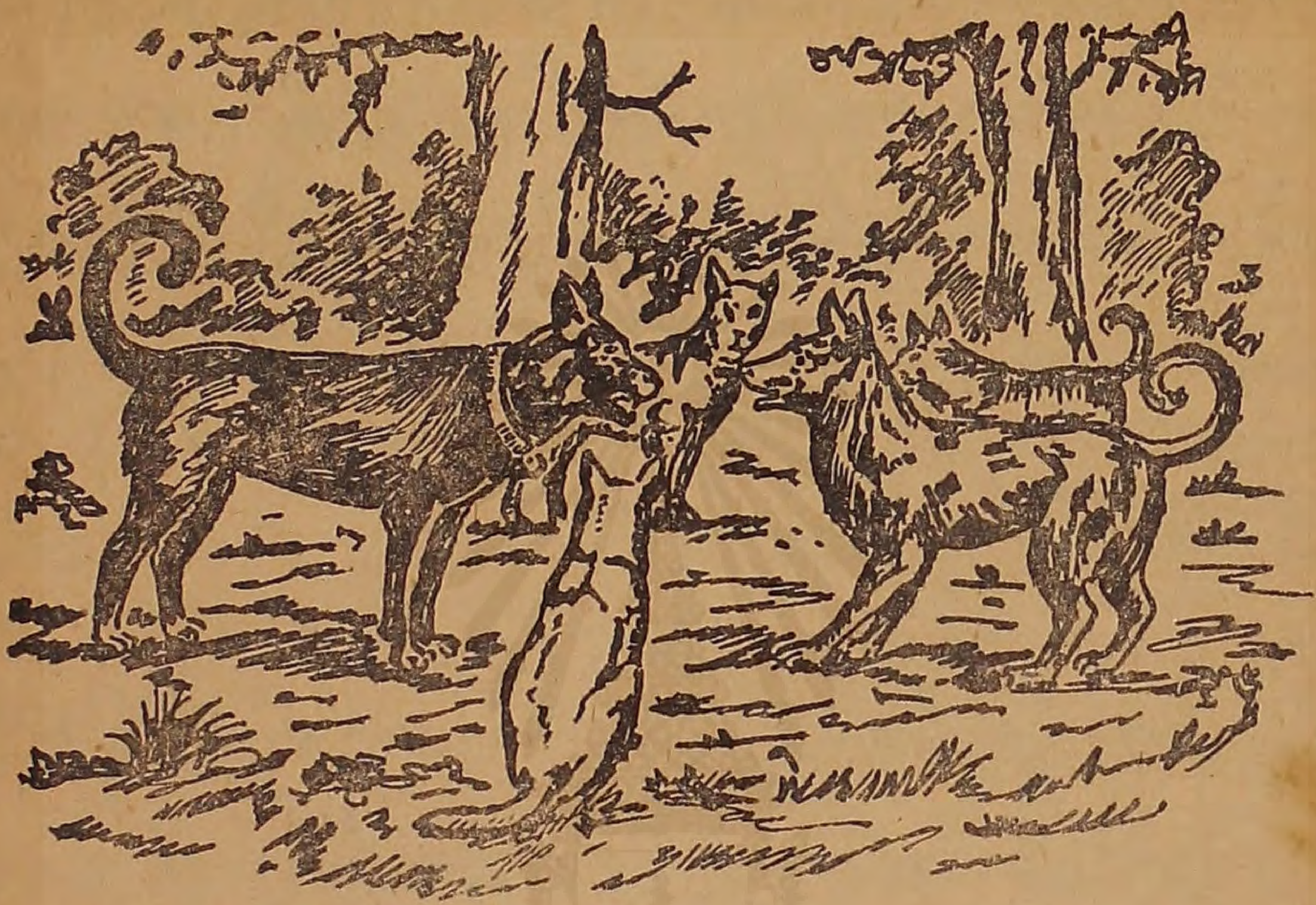

ชาวบ้านเลี้ยงหมาไว้ตัวหนึ่ง หมาตัวนี้เมื่อได้ขึ้นมักลอบกัดคน เจ้าของจึงเอาลูกพรวนแขวนคอไว้ เพื่อว่าหมาตัวนี้เข้าไปที่ไหน คนจะได้ยินเสียงลูกพรวนและระวังตัวมิให้มันลอบกัดได้ แต่หมาตัวที่ถูกผูกลูกพรวนนั้น ไปเข้าใจเสียว่าเจ้าของผูกของดีมีราคาให้เป็นเครื่องแต่งตัว ก็เที่ยวเวิ่งชูคอ อวดลูกพรวนแก่เพื่อนหมาด้วยกันไปทั่วทุกหนทุกแห่ง เหล่าหมาหนุ่มสาวที่ไม่เคยเห็น ก็พากันชมหมาที่ผูกลูกพรวน ว่าเป็นหมาดีมีเครื่อง

ประดับ ความนั้นรู้ไปถึงหมาตัวหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้เฒ่าอยู่ใน
บ้านนนมาช้านานกว่าหมาตัวอื่น หมาเฒ่าเข้าใจเหตุการณ์
จึงชี้แจงแก่หมาทั้งปวงว่า เพราะหมาตัวนนมนมักลอบ
กัดคนจึงถูกผูกลูกพรวนเขาผูกประจานความชั่วร้าย
ของมันต่างหาก

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า เครื่องประดับสำคัญอยู่ที่
ความดีความชั่วของผู้ใช้เครื่องประดับนน ถ้าเครื่อง
ประดับเป็นเครื่องหมายความชั่วแล้ว ก็เป็นเครื่องประจาน
หาใช่เครื่องประดับไม่

นิทานที่ ๔๐ เรื่องพ่อค้าเกลือกับโคต่าง

ยังมีวัวต่างของพ่อค้าเกลือตัวหนึ่ง เจ้าของบรรทุกเกลือไปขายเนืองๆ ครั้งหนึ่งวัวต่างตัวนั้นเดินข้ามห้วยเหยียบหินพลาด พลัดตกลงไปอยู่ในแอ่งน้ำในห้วย กว่าเจ้าของจะลงไปจูงขึ้นมาได้ก็พอเกลือที่อยู่ในต่างถูกน้ำละลายไปหมด เมื่อวัวขึ้นมาถึงบนบกรู้สึกเบาหลังจึงนึกว่าที่ได้ลงไปแช่อยู่ในน้ำนั้นทำให้ของที่เขาบรรทุกหลังเบาไปได้ แต่นั้นมาเมื่อเจ้าของพาต่างบรรทุกเกลือไปถึงแม่น้ำลำคลองแห่งใด วัวต่างตัวนั้นก็แกล้งลงไปนอนเสียในน้ำ จนเกลือละลายทุกคราวมา พ่อค้าต่างเห็นวัวโกงเช่นนั้น คราวหลังจึงแกล้งเอานุ่นบรรทุกต่างวัวตัวนั้นให้หนักเท่ากับที่เคยบรรทุกเกลือมาแต่ก่อน ฝ่ายวัวไม่รู้เท่าเจ้าของ ครั้นเดินไปถึงห้วงน้ำก็ลงไปนอนแช่น้ำเสียอีก คราวนี้นุ่นไปถูกน้ำเข้าก็อุ้มน้ำหนักขึ้นกว่าเวลาแห้ง วัวตัวนั้นก็ตองหนักหลังยิ่งกว่าแต่ก่อน เจ้าของทำอย่างนี้จนวัวตัวนั้นเข็ดไม่กล้าลงไปนอนในน้ำอีกต่อไป

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า คนโกงเอาเปรียบเขาบ่อยนัก เขาคงรู้เท่า ทำโทษคนโกงให้สมกับที่โกงเขาได้

นิทานที ๔๑ เรื่องกระต่ายบ้ากับกบ

ยังมีกระต่ายบ้าฝูงหนึ่ง อาศัยอยู่ที่บ้าละเมาะ กระต่ายฝูงนั้นเคยออกมาหาอาหารกินอยู่ที่ตามนาร้างข้างบ้านนั้น ทุกเวลาเช้าเวลาเย็น ในเวลาที่ฝูงกระต่ายเที่ยวและเล็มหญ้ากินอยู่ ถ้าเห็นวัวควายหรือคนเดินผ่านมาแต่ไกล กระต่ายก็หวาดว่าจะมาทำร้ายแก่ตน รีบวิ่งเข้าซุกซ่อนตัวอยู่ในหญ้ารก พวกที่ฝูงนั้นเรียกวิ่งกลับเข้าไปยังบ้าละเมาะได้ กระต่ายทำแต่ดังนี้เสมอมา จนนึกเบื่อหน่ายเข้าเอง จึงมาปรึกษากันว่า ถ้าจะอยู่ต่อไปก็ไม่เป็นสุข เพราะจำจะต้องตื่นเต้นตกใจอยู่ทุกเช้าค่ำ เมื่อคิดดังนั้นแล้ว ฝูงกระต่ายจึงเห็นพร้อมกันว่า จะฆ่า

ตัวตายเสีย จะได้ไม่ลำบากอีกต่อไป พอรุ่งเช้าขน ฝูง กระต่ายพากันวิ่งไปทางลำธาร จะไปกระโดดน้ำตาย แต่ พอไปถึงฝั่งน้ำ ก็เห็นฝูงกบตื่นตกใจกลัวกระโจนลงในน้ำดำหายไป กระต่ายเฒ่าที่เป็นโจกฝูงหยุดชะงักแล้วร้องขึ้นว่า "พวกเรานี้โง่จริง ๆ มิใช่ว่าพวกเราตื่นตกใจง่าย ๆ แต่พวกเดียวเมื่อไร ถึงสัตว์จำพวกอื่นก็ชลาดเหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนั้น เราจะมาพากันฆ่าตัวตายเสียด้วยเหตุประการใด" ว่าแล้วฝูงกระต่ายก็พากันกลับไปอยู่ในป่าละเมาะตามเดิม

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า บางทีรู้สึกว่าตัวมีความทุกข์ร้อนยิ่งกว่าผู้อื่น แต่ที่จริงผู้ที่เขามีทุกข์ร้อนกว่าตัวยังมี เพราะฉะนั้นในการที่จะทำอะไรไปด้วยความรู้สึกทุกข์ร้อน ควรพิจารณาเสียให้มากก่อน

นิทานที่ ๔๒ เรื่องกวางกับเสือ

กวางตัวหนึ่งออกเที่ยวหากินอยู่ที่ชายป่า ในขณะที่และเล็มหญ้ากินเพลินอยู่ กวางเหลือบไปเห็นนายพรานถือหน้าไม้เดินดอมเข้ามาทางหมู่ไม้ ก็มีความตกใจกลัว กระโดดหนีเข้าป่าไป ส่วนนายพรานก็สะกดรอยตามรุกเข้าไป จนกวางจวนตัว จะหนีไปไหนไม่รอด จึงวิ่งเข้าไปซ่อนตัวอยู่ในถ้ำเสือ ข้างฝ่ายเสือเมื่อเห็นกวางวิ่งเข้าไปในถ้ำ เสือก็หมอบฟุบลงที่ข้างก้อนหินใหญ่ไม่ให้กวางเห็น ปล่อยให้กวางเข้าไปจนกันถ้ำแล้ว ก็กระโจนเข้างับคอกวางล้มตายอยู่ณที่ซ่อนนั่นเอง กวางในเมื่อเวลาจะสิ้นใจ ร้องขึ้นว่า “ดูเถอะ อันตรายย่อมมีอยู่ไม่ว่าที่ไหน เราหนีคนพ้นแล้วก็ยังมาประเสือเข้าอีก”

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การที่จะหลบหลีกอันตรายจงคิดดูเสียให้รอบคอบก่อน ระวังอย่าวิ่งเข้าไปหาอันตรายเข้าอีกได้

นิทานที่ ๔๓ เรื่องลิงกับคนทอดแห

ชายผู้หนึ่งทอดแหอยู่ที่ริมฝั่งน้ำ ที่ข้างตลิ่งนั้นมีต้นหว้าใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง กำลังออกลูกดก ลิงที่กำลังปลิดลูกหว้ากินอยู่ เมื่อเห็นชายผู้นั้นเหวี่ยงแหไป นึกประหลาดใจ จ้องดูอยู่จนลืมกินลูกหว้าในที่ตรงนั้นเผื่อมีกุ้งปลาชุม ชายที่ทอดแหจึงทอดแหเพลินไป จนลืมกินข้าวเช้า ครั้นตกสายเข้า คนทอดแหทนหิวไม่ไหว ก็เอาเรือผูกทิ้งไว้ใต้ต้นหว้า ตัวกลับไปกินข้าวที่บ้าน และคิดไว้ว่า เมื่อกินข้าวแล้วจะกลับมาทอดแหต่อไปอีก ข้างฝ่ายลิงเมื่อเห็นคนเดินลับไปแล้วก็ลงมาจากต้นหว้า ไต่ลงไปในเรือ จับแหจะทอดกุ้งปลาเอาอย่างคน แต่แหเป็นของกว้างใหญ่เกินตัวลิง จึงพันต้นพันมือลิงยุ่งเหยิงลิงยังคนรนเท่าไร แหก็ยิ่งพันยุ่งหนักเข้าทุกที ลงท้ายที่สุดลิงก็พลาดแคมเรือตกลงไปในน้ำ ทำๆ แหพันตัวอยู่ดังนั้น เมื่อลิงสิ้นแรงจะจมน้ำตาย ลิงร้องขึ้นว่า

"นี่แหละสมน้ำหน้าตัวเราเองที่เราชอบสู่รู้"

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า จะทำการสิ่งใดต้องรู้จักประมาณกำลังตน อย่าหลงไปว่าใครเขาทำอะไรได้แล้วเราจะทำเหมือนเขาได้ไปทุกอย่าง

นิทานที่ ๔๔ เรื่องคนเลี้ยงแพะกับลูกเสือ

ชายคนหนึ่งเป็นพ่อค้าชายแพะ เลี้ยงแพะไว้ทิริม
สถานีรถไฟฝูงหนึ่ง วันหนึ่งชายนั้นเข้าป่าจะไปตัดไม้ไผ่
มาทำคอกแพะ ขณะเมื่อเดินไปถึงเชิงเขา ชายผู้นั้นพบ
ลูกเสือหลงแม่ตัวหนึ่ง เดินอยู่แต่ลำพัง จึงจับเอามา
เลี้ยงไว้แล้วหัดให้ลูกเสือเที่ยวขโมยลูกแพะของชาวบ้านที่
ใกล้เคียง ส่วนลูกเสือนั้น ถ้าวันไหนขโมยลูกแพะของ
ชาวบ้านได้สองตัว ก็กัดกินเสียตัวหนึ่ง เหลือเอาไปให้
เจ้าของแต่ตัวเดียว ถ้าวันไหนขโมยแพะของคนอื่นไม่ได้
พอตกกลางคืนลงก็ขโมยแพะของเจ้าของกินเสียทุกวันไป

* * *

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การคิดหาประโยชน์ใส่ตัว
ในทางมิชอบ ลงปลายมักจะเสียประโยชน์ตนเอง

นิทานที ๔๕ เรื่องคนเลี้ยงวัวกับวัวหาย

ยังมีวบ้านฝูงหนึ่ง เขาปล่อยให้กินหญ้าอยู่กลางทุ่งนา วัวตัวหนึ่งเจ้าบัญญา คิดเห็นว่าการที่หากินอยู่กับเพื่อนมากด้วยกันเช่นนั้น ไม่สู้จะได้หญ้าอ่อนและหญ้าชนิดที่ดีๆกินนัก คิดแล้ววัวตัวนนก็ออกจากฝูง เข้าไปหาหญ้ากินที่ชายป่าแต่โดยลำพัง ในมิช้ามินาน ราชสีห์ตัวหนึ่งได้สาบวัว ก็เดินตามสาบออกมาทางชายป่า พบวัวกำลังกินหญ้าเพลินอยู่ ก็กระโจนเข้าตบกัดพัดเหวี่ยงจนวัวตายแล้ว ราชสีห์ก็พาไปไว้ยังถ้าที่ตนเขา ครั้นตกบ่ายลง คนเลี้ยงวัวออกมาจากที่พัก จะมาต้อนฝูงวัว

เข้าคอก แต่เมื่อมานับวัวดู เห็นวัวหายไปตัวหนึ่ง จึง
ออกเที่ยวตามหาจนเหนื่อย ก็ไม่พบวัว คนเลี้ยงวัวหมด
บัญญา จึงลงนั่งกราบไหว้บนเจ้าบ้า ขอให้ช่วยให้พบวัว
แล้วจะแก้บนด้วยหมูเป็ดไก่ พอบนแล้วได้สักหน่อย คน
เลี้ยงวัวเดินไปพบถ้าที่ราชสีห์อยู่ เมื่อคนเลี้ยงวัวชะโงก
เข้าไปในถ้า เห็นราชสีห์กำลังกินวัวอยู่ ก็ตกใจกลัว
ร้องขึ้นว่า “ควรนถาตวชาพเจารอดชีวิตไปได้แล้ว
ชาพเจาจะถวายวัวให้แก่เจาบ้าเพิ่มขึ้นอีกตัวหนึ่ง”

* * *

นิทานเรื่องนี้ตรงกับสุภาษิตที่ว่า “เสียน้อยเสียยาก
เสียมากเสียง่าย” คือสอนให้รู้ว่า เมื่อเราเสียของอะไร
ไปบ้างเล็กน้อยแล้ว ก็อย่าบ่นร่ำไร หรือวุ่นวายให้เกิน
ไปนัก เกรงจะกลับเสียซ้ำเติมเข้าไปอีก

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์ พระนคร
นายสนั่น บุญยศิริพันธ์ เจ้าของ ผู้พิมพ์
ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๔๖๙